

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVESA

GODIŠTE 92

VELJAČA
2000
2

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Veljača 2000
February 2000

Broj 2
Number 2

Godište 92
Volume 92

Slika na naslovniči:
Na hrptu Bjelolasice
Foto: Zdravka Čulig

SADRŽAJ

Božidar Perharić: Na Sljeme, na Sljeme	33
Tomislav Jagačić: Planinarska hodočašća u slovenske Haloze	36
Darko Fischer: S prvim snijegom na Kapovac	38
Miljenko Pavešić: Klek i oko Kleka na razmeđi milenija	40
Zvonko Trdić: Klečko čudovište	42
Veronika Lario: Pomrčina	43
Zdravko Krivošić: Obnoviti stočarske stanove u Lubenovcu (2)	47
Vlatko Oštrić: Tako je snimao Vili	48
Jure Marukić: Kompozitor Mario Kinel na Oštretu	50
Željko Poljak: Planinarstvo u školskim knjigama	53
Zdenko Kristijan: Rancerje, a ne Preseka	54
Darko Berljak: Pretplatnici "Hrvatskog planinara"	56
Planinarstvo u tisku	57
Speleologija	58
Zaštita prirode	59
Obljetnice	60
Vijesti	63

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks 01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i automatska sekretarica 01/48 24 142, e-mail adresu: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovož kao dvobroj).

PRETPLATA ZA 2000. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236.

VAŽNO! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavaču ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjera, a može se doznati i na tel. izdavača. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

NA SLJEME, NA SLJEME...!

Kak je nekad bilo

Cunovnička livađa imala je
Tamo bi ridošću i nestašluk
dječaka sastavilo dvije mnoge

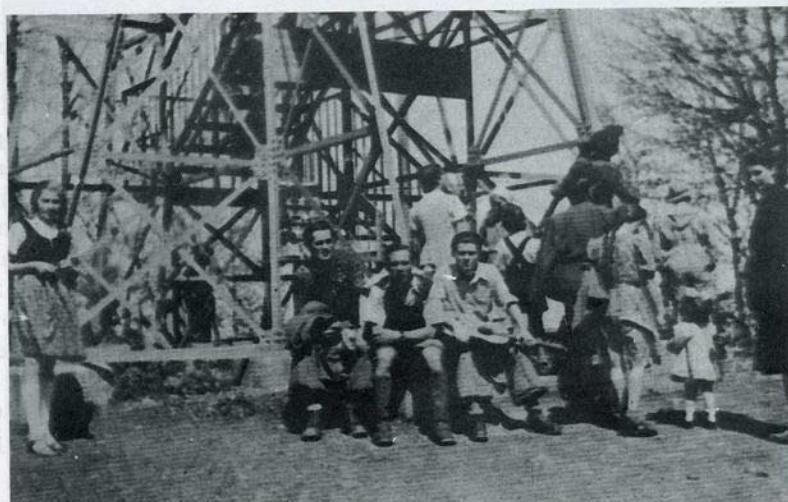
Kao što je Sava sa svojim Gradskim i Gospodarićevim kupalištem i onim tajanstvenim vrbovim grmljem pružala nama skromnim Zagrepčanima više radosti nego što ih današnjim razmaženim turistima pruža Palma de Mallorca, tako nam je Sljeme bilo ljepše nego svi Semmeringi ili kako su se zavala ta austrijska i švicarska brda.

Treba li reći da smo na Sljeme pješačili? Pa kak drugač! Pripreme su - nakon što su se roditelji dogovorili s kumovima ili susjedima (jer je izlet na Sljeme bio društveni događaj!), dakle, pripreme su započele već u subotu. Nije se išlo s nekakvim sendvičem ili Mc Donald "hambijem", nego su se lijepo spohali piceki, napravila se pita ili štrudl od jabuka, možda i mahune-salata. "Sir i vrhnje bumo usput kupili na Pejačevičevom placu". I onda je mama sve to, i koješta drugo, strpala i natiskala u onaj veliki sivo-zeleni ruksak koji se sav napuhnuo i otežao, a termosica s toplim čajem jedva je ugurana u onaj vleiki i nesigurni džep ruksaka. Onaj mali "brocak" (brot-sack) došao je u modu kasnije, kad više nije bilo maminih pohanaca ni kolača, izlet na Sljeme nije bio društveni čin i kad smo u nadošlom socijalizmu bili zadovoljni i s onim komadom sira "kvar-gla" i šnitom "špeka".

S gitarama do Sljemenske piramide

BOŽIDAR PERHARIĆ, Zagreb

Na Sljeme se išlo raznim putevima, ali ja sam s mamom i tatom (kumovima itd.) uvijek išao uz onu od djetinjstva do danas očaravajuću šestinsku crkvu sa zlatnim zvijezdama na nebeski plavome krovu, uz onog iz hrvatskog debla izniklog Starčevića, pa onda prema Kraljičinom zdencu. Mi djeca htjeli smo se penetrati onim uskim i na mjestima odronulim putem uz gorski potok, ali je gotovo uvijek prevladala racionalna odluka naših roditelja da se ide cestom. Blažene li ceste: zemljane, s tragovima kotača seoskih kola, konjskih kopita i konjskog izmeta koji je, u ono vrijeme, i po zagrebačkim ulicama okupljao vrapce. Sada, ako uopće i pješačimо na Sljeme, hodamo uz potok. Ne zato da potvrđimo dječački nestashluk, nego da koliko-toliko izbjegnemo smrad koji se širi iz automobila što jure asfaltiranom cestom i truju nas, ptice i one rijetke ciklame koje su prekrivale šumu. Vratimo se prošlom vremenu, vratimo se čistom zraku na onaj zemljani put! Zavoj za zavojem, već se čuje šum potoka i eto, eto Kraljičinog zdanca! Dakako, djeca bi odmah pojurila do mlaza hladne vode "jer smo tak jako žedni", a htjeli smo dotrčati i do onog malog jezera da gledamo u njegovoj bistrini ribe, pastrve, kažu. Ali treba slušati:

NA SLEMEN
PLANINARSKOG SAVEZ
MOUNTAINING ASSOCIATION
10000 ZAGREB, Kozarčeva 23
Zagrepčani na Činovničkoj livadi

"Najprije bumo nekaj pojeli i popili topli čaj!"

S desne strane bila je niska naherena kućica, koja je još godinama odolijevala vremenu i svim nepogodama, a onaj drveni njezin kostur dugo je nosio nahereni joj mahovinom obrasli šešir. S lijeve strane bili su stolovi i klupe, čije su noge bile zabijene u zemlju, pa se nisu odanle micale niti za jesenskih kiša ni za hladnih zima kad ih je prekrio dubok snijeg. Zato su bile posivjele i od starosti naborane i hrapave, a bilo je u njima urezano i poneko ime ili zaljubljeno srce. Uvijek se za tim stolovima i na klupama našlo mjesta, a susretljivi su se planinari, ako je treblao, malo "pristrančili".

Dva su doručka bila najljepša i najslada: Uskršnji i ovaj na Kraljičinom zdencu. I onda, kad je popijen čaj ("Hvala Bogu da je još bil topli") poslali bi nas djecu da "oprezno!" napunimo termosice vodom. Najboljom i najhladnjom vodom na svijetu. Mnogi bi Zagrepčanin u vrijeme žege u gradu uzdahnuo: "Joj, da mi je sada vode s Kraljičinog zdenca!" I tako je ta voda postala legendom, kao i mnoge druge priče što smo ih o tom zdenцу, o Crnoj ili nekoj dobroj kraljici slušali i nadopunjavalii natječući se u dječačkom izmišljanju.

Zaista, voda s Kraljičinog zdenca bila je najbolja, ali taj izvor nije bio jedini na Sljemenu. Bilo ih je na raznim uočljivim i skrovitim mjestima, pa se termosica, kad bi je žedni planinari ispraznili, mogla opet napuniti. Što je sada s tim izvorima? Jesam li ja zaboravio gdje su bili ili su, kao i mnoge druge ljepote Sljemena, nestali

od tuge i presahli od zagadenosti?

Dok smo punili termosice, ruskak bi, tek neznatno splasnut, bio spremlijen. Stolovima kono-bar (ma kakvi konobar, Štef ili Joža) nije ni prilazio, jer je znao da tamo svi prazne svoje ruksake i termosice, tek bi poneki gospod sam "došel" u onu kućicu-gostioniku da si popije svoje prvi špricer toga dana.

Od te prve postaje na Kraljičinom zdencu, moglo se krenuti uglavnom na dvije strane: ili onim putem koji se blago i zavojito uspinjao do Svetog Jakoba ili pak ravno prema "Piramidi". Tako smo onda zvali vrh Medvednice, na onih 1035 metara, čiju je visinu točno znao svaki pravi Zagrepčanin. Plan je bio još doma sačinjen. Ako se išlo prema Piramidi, onda je trebalo odlučiti: hoćemo li po serpentinama ili "preko Mrcine". Ta "Mrcina", to je za nas Zagrepčane "planinare" (u navodnicima, bila gotovo legenda: uspon teži i vratolomniji od onoga na nekakav Materrhorn ili Mont Blanc (o kojem, doduše, nismo puno znali). Dok smo se mi djeca pentrali po toj strmoj i besputnoj Mrcini, odrasli su se odmjerjenim korakom, s onim još teškim ruksacima, uspinjali brojnim serpentinama. Djeca bi ih pobjedonosno, kao kakvi vjerni psići, dočekivali na zavijucima gdje su serpentine mijenjale smjer. I tako, zavoj za zavojem, ušli bismo među borove ispod Brestovca. Znali smo da se tu liječe bolesnici od kojih se malotko zdrav kući vrati. O lady Šram čuli smo mnogo poslije, kad smo već čitali Sudetinu bolesničku čežnju za suncem. Čini mi se da nas je ona bijela zgrada nekako

strašila i odbijala, pa smo ubrzali korak i brže stigli gore, do Piramide ili Činovničke livade.

Djecu je više privlačila Piramida, jer "ako nisi bil na vrhu, na Piramidi, nisi ni bil na Sljemenu".

Činovnička livada imala je drugih prednosti. Tamo bi radošću i nestaslukom okupljeno jato dječaka sastavilo dvije momčadi i - kako bi se uvijek našla neka lopta - zaigralo utakmicu o kojoj smo se dogovarali još od Kraljičinog zdenca, a možda i prije. Teren baš nije bio za nogomet, jer je livada kosa i pomalo grbava, pa kako smo god postavili golove ili "tjerali" loptu, ona bi nam uvijek prije ili poslije odletjela u šumu. Ponekad bi se otkotrljala dolje sve do planinarskog doma gdje su se neki gosponi hladili spricerima - i preskočivši onaj izvor nestala u grmlju. Iako smo bili uvijek pomalo razočarani utakmicom na Sljemenu, uvijek bismo ponovno o njoj pripovijedali i pripremali odlučujuću momčad.

Na Činovničkoj livadi okupljali su se sljemenski planinari i tu se odvijao poseban društveni život. Nije bilo ni tranzistora, niti u nekom domu televizora, pa su ljudi sami sebe i jedni druge zabavlali i družili se. Stariji su posjedali na neku prostirku na travi, poredali na čiste bijele salvete one pohane piceke, jegere i što je već tko imao. Nutkali su jedni druge, hvalili pitu od jabuka, a netko bi onda rekao: "Ja bum si bome malo odremal". Pravi sljemenski planinarski ugodaj stvarali su mladići i lijepo čedne djevojke koji su, uz ruksak, preko ramena donesli i svoje mandoline i gitare. Po troje, četvero

sjedeći uokrug na travi ili na panjevima svirali su i pjevali praćeni nježnim djevojačkim soprнима. "Deco, bumo si seli malo bliže k njima da bolje čujemo!" - a onda bi i naše mame s njima zapjevale, od srca i lijepo. A svi su znali te domaće pjesme i svi su mogli zajedno pjevati: i šaljivu "Kukavica kuka...", "Ti moj sveti Antoničko..." (to je onaj koji pomaže naći sve, pa i - muža), Paljetkovu "Marijanu", "Tri palme na otoku sreće", "Ja ljubim...", i tako sve dok sunce nije sjelo na vrhove borova ili bukava, dok trava nije potamnila, a sjene se produžile. Između svirke i pjesme upričila je mladež šaljive igre, u koje su se mogli uključiti i poznati i nepoznati. A zapravo nepoznatih i nije bilo, jer smo svi mi Zagrepčani, kaj ne?

Nekih se nedjelja mnoštvo sakupilo oko Sljemenske kapelice ili crkve Svetog Jakoba povodom kakve posvete ili mise. Tu su se kriomice zavijorile hrvatske trobojnice, a onda se u pol glasa, pa sve glasnije, zapjevala "Lijepa naša..."

I tako, kad je ruksak bio ispraznjen, sve pjesme otpjevane i igre odigrane, krenuli smo niz-brdo. Netko čilim, netko umornim, a poneki gospod Šafranek bome i nesigurnim korakom. Negdje oko Šestina noge su već bolje, poneko šepesao i tužio se na žulj, a djeca nisu više galamilia ni trčkarala. A još se trebalo spuštati onom beskrajnom dugom, prašnom cestom koja vodi do Sv. Ksavera. "Mama, idemo na tramvaj! - i obično smo bili uslišani. Doma bismo odmah zaspali, sanjali, sanjali, i u snovima se nadali da čemo se, dok nas noge nose, vraćati Sljemenu i Medvednici, našoj i Šenoinoj.

Nogomet na činovničkoj
livadi

PLANINARSKA HODOČAŠĆA U SLOVENSKE HALOZE

TOMISLAV JAGAČIĆ, Varaždin

Godinama sam promatrao s Velikih pećina Ravne gore dvije crkvice koje se jasno ističu na jednoj uzvisini na samoj hrvatsko-slovenskoj granici, zapadno od sela Cvetlina.

"Jedna je na hrvatskoj, a druga na slovenskoj strani. Manja je posvećena Sv. Magdaleni, a veća Sv. Augustinu!" - rekli su mi mještani Cvetlina kada sam s planinarskim prijateljem Dragutinom Marčecom konačno pošao do ovih crkvica u slovenskim Halozama.

Bilo je to 1992. godine, u vrijeme kada se uslijed agresije na Hrvatsku smanjio radius naših planinarskih kretanja. Od tada nisam propustio niti jednu godinu da bar dva puta ne posjetim

ove crkvice, "dva haloška bisera" kako ih je pravilno nazvao Marjan Raztresen, urednik "Planinarskog vestnika".

Na tim pohodima postao sam iskreni zaljubljenik u ovaj sjeverozapadni kutak Hrvatske i sjeveroistočni kutak Slovenije. Nikada nisam išao sam. Već je lijepi broj varaždinskih planinara na moj poticaj posjetio ovaj dio Haloza. Do Trakoščana obično idemo autobusom, a zatim sat i pol pješice uz vinograde i šume te preko državne granice do Sv. Magdalene i Sv. Augustina. Poseban je doživljaj proštenje "Avguštinovo", posljednje nedjelje kolovoza. Tada se slavi Sv. Augustin, patron veće crkve. Na poziv zvona u tornju crkve Sv. Augustina ispune se staze i šumski putevi hodočasnici sa hrvatske i slovenske strane.

"Ni jedna nije hrvatska, obadvije su slovenske"

Upravo tako odgovorio je poslije pozdrava zvonar Janez Šmigoc kada sam ga pitao koja crklica je na hrvatskoj, a koja na slovenskoj strani.

I stvarno! Granični stup, oronuo i posijedio od starosti, nalazi se samo nekoliko metara od crkvice Sv. Magdalene. Janezov otac i djed također su bili ovdje zvonari. Za vrijeme Austro-Ugarske crkva Sv. Augustina imala je tri zvana, a Sv. Magdalene jedno. Čula su se u obližnjim hrvatskim i slovenskim selima, ali nisu dočekala kraj I. svjetskog rata, odnijeli ih je austrougarska vojska jer ih je trebala za topove. Između dva rata nabavljeni su nova zvana. Odnijeli su ih Nijemci na vrijeme II. svjetskog rata i pretopili u topove. Tu nedaleko bila je tada granica koja je visokom žičanom ogradi dijelila Njemačku od NDH. Danas postoji samo jedno zvono u tornju crkve Sv. Augustina, izliveno poslije rata u Zagrebu.

Smrt zvonara Janeza na planinarskoj stazi

Zvonar Janez Šmigoc (rođen 1928.) imao je sa suprugom Tilkom osmero djece. Svi su oni danas odrasli ljudi na raznim poslovima širom

Varaždinski seniori na početku "Janezove staze" (Želimir Fukša, Dušan Tončić i Dragutin Marčec) Foto: T. Jagačić

Slovenije. Najbliže je rodnom domu kćerka Ivanka, udana u obližnjem selu. Oca Janeza naslijedio je na dužnosti zvonara sin, također po imenu Janez. Star je 34 godine, a živi s mamom Tilkom. Oca Janeza izgubili su prije dvije godine, uz šumsku stazu na hrvatskoj strani. Obitelj je dala postaviti spomen-križ na mjestu gdje je Janez, na povratku iz Cvetlina, jedne srpanjske večeri 1995. doživio srčani udar. Stari Janez je uvijek odlazio u kupovinu u hrvatski Cvetlin jer mu je to bilo bliže nego slovenski Leskovec.

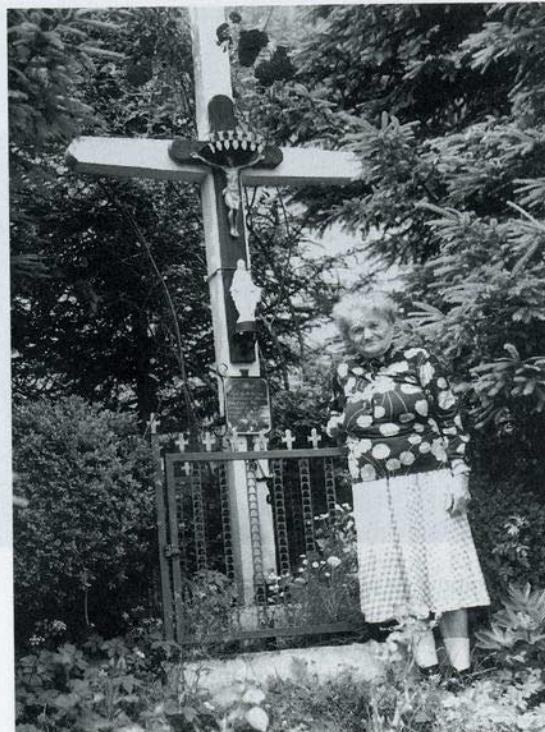
Mrtvoga ga je našao sin Janez koji mu je, zabrinut što ga dugo nema iz Cvetlina, pošao sa svjetiljkicom ususret. Na ovom mjestu planinari uvijek ostavljaju stručak šumskog cvijeća Janezu u spomen.

Zavjetni križ babice Terezije

Na stazi prema crkvicama postoji još jedan veći križ od kamena, uokviren crnogoricom. Upravo se kod toga križa, na samoj granici, staze dijele. Ona ulijevo, na hrvatskoj strani, penje se kroz šumu do vrha na kojem su crkve, no najprije podimo stazom udesno. Nakon 200 metara je skromna seoska slovenska kuća u kojoj živi babica Terezija Školnik (85 godina). Ako ste za haloški izlet odabrali subotu ili nedjelju, ovdje ćete upoznati i obitelj njezine kćerke Terezije - supruga Jožu i dva sina, Juru i Jožeta, koji ni jedan vikend ne propuste a da s roditeljima ne dođu iz Ptuja pomoći svojoj babici. Kolikim bi mlađićima oni mogli poslužiti kao primjer!

Vraćamo se do kamenog križa i nastavljamo blagim usponom šumskom stazom nimo Janezovog križa do crkvica. Ovu stazu, kojom je toliko puta prolazio stari zvonar Janez do Cvetlina i natrag, mi planinari nazvali smo i obilježili s hrvatske strane kao Janezovu stazu, a sa slovenske kao Janezovu pot.

No i spomenuti križ na raskrižju ima prilično uzbudljivu povijest. To je zavjetni križ babice Terezije. Za II. svjetskog rata Nijemci su zatvorili granicu između Rajha i NDH visokom žičanom ogradom. U njezinoj blizini iskapala je Terezija krumpir i učinila se sumnjivom njemačkom graničaru. Htio ju je ubiti, no srećom je naišao Mirko koji je znao njemački i uspio rato-bornog Nijemca odvratiti od njegove namjere. Terezija se zavjetovala da će na mjestu postaviti

Terezija Školnik: "Ovo je moj zavjetni križ..." Foto: T. Jagačić

križ i svoj je zavjet ispunila. Prvi križ je bio od drva, a sadašnji je od kamena.

Idealno mjesto za susrete hrvatskih i slovenskih planinara

Nisam mogao naslutiti da će me ovaj pogranični krajolik toliko osvojiti i vezati. Tome su svakako pridonijeli i novi prijatelji iz Cvetlina koji imaju kuće, vinograde i vikendice uz našu planinarsku stazu - Car, Koren i Smiljan te slovenska obitelj Klinar iz Maribora koja ima vikendicu na hrvatskoj strani. Zbog njihovog gostoprimstva naš izlet uvijek traje dulje, jer se zadržimo na "čašici razgovora". Za crkve Sv. Magdalene i Sv. Augustina odabранo je najljepše mjesto u ovom dijelu Haloza, s kojeg se otvaraju daleki vidici. Idealno mjesto za planinarski dom! Haloze su planinarima ostale po strani, ali nema razloga da tako bude i dalje!

Pa i pitanje planinarskog doma lako je riješiti. On je zapravo već sagrađen, ali ga treba obnoviti. U neposrednoj blizini zvonareve kuće postoji još jedna kuća, vlasništvo crkve, a o njoj

*Od Cvetline do crkvica u Halozama
kroz vinograde i šume*
Foto: T. Jagacić

brine župnik iz slovenskog mjesta Leskovca koji uvijek za vrijeme Avguštinova (veliko proštenje) slavi sv. misu s kolegom, župnikom iz Cvetline. Ova je kuća, koju su za vrijeme rata Nijemci koristili kao pograničnu postaju, sada u derutnom stanju jer se sav novac koji daruju vjernici i slovenska država koristi za obnovu obadvije crkve. Vanjska obnova je gotova i to je za svaku povvalu. Sada predstoji unutarnja obnova.

Kada bi Planinarski savez Slovenije unajmio zapuštenu crkvenu zgradu kraj zvonarevog doma, ovaj bi lijepi kutak Slovenije svakako bio posjećeniji. Ulogu opskrbnika preuzeo bi zvonar i sigurno je i u vlastitom interesu savjesno obav-

ljao.

Ovo bi mjesto moglo postati omiljeno sastajalište hrvatskih i slovenskih planinara. Ne znam bi li ikoji planinarski dom bio tako blizu i jednima i drugima. Ovu sam misao iznio i u slovenskom "Planinskom vestniku", a sada je "otkribam" i hrvatskim planinarama. Pozivam ih na izlete u slovenske Haloze, kao što to rade varždinski planinari "izazivajući" slovenske planinare na akciju. Izlet do crkvica u Halozama može se veoma lijepo povezati s posjetom Ravnoj gori i Trakoščanu.

Dakle - do viđenja u Halozama!

S PRVIM SNIJEGOM NA KAPOVAC

DARKO FISCHER, Osijek

Zašto opet kasnim? Pisati o prvom snijegu kada se on već otopio ili ga je prekrio novi, drugi, treći snijeg baš nije neka novost. No tradicija je tradicija, tradiciju treba njegovati i o njoj pisati. Moram makar sa zakašnjenjem pisati o izletu koji tek postaje tradicija. Cilj tog izleta bio bi i da nas podsjeti na početke jednog dugog planinarskog djelovanja. Kasnim, no kasnio je i zadnji dvobroj Hrvatskog planinara u 1999. pa sam,

čekajući ga, pomalo izgubio motivaciju i inspiraciju.

Kad god pomislim na nešto "tradicionalno", odjekuje mi u ušima refren iz Steinovog "Guslača na krovu": "Tradicija, tradicija". Možda baš zbog te priljepljive melodije, potaknuo sam prije četiri godine naše "Jankovčane" da krenemo tragom prvog izleta tek osnovane "podružnice Hrvatskog planinarskog društva" iz davne 1925.

O tome smo znali iz "starih knjiga" u koje je vrijedni dr. Kamilo Firinger, inače i osnivač "Jankovca", uredno upisivao sve važnije događaje. Evo da ga citiram i da se na tren vratimo u povijest. Povodom 60 godina planinarenja u Osijeku dr. Firinger je 1955., pišući o onome što se dogodilo prije 60 godina napisao: "...izvjestio je predsjednik o prvom planinarskom izletu održanom 15. 11. 1925. Išlo se u Orahovicu, putovalo se uskotračnom slavonsko podravskom željeznicom..." Ono što dalje piše bolje da preskočim: broj izletnika - samo pet, tri člana novoosnovanog društva i dva "pridružena" izletnika. Iz Orahovice "pod vodstvom člana orahovičke planinarske sekcijske popeli su se svi kroz dubok snijeg po krasnom zimskom vremenu na ruševine Ružice i Starog grada".

Slično je bilo i ove (1999.) godine. Krenuli smo u nedjelju 21. 11. i to naravno autobusom, jer nekada legendarni "Gucika" već davno ne vozi. Svaka sličnost sa "Samoborčekom", naravno, nije slučajna, danak je to našim i "njihovim" glupostima.

Jest da nas nije bilo samo pet, iako su protiv nas bili meteorološki uvjeti i obavezna kolinija, koja se tih dana održavaju po Slavoniji. Debeli snijeg napadao svuda unaokolo, samo ga nije bilo kod nas u Osijeku. Naši mađarski prijatelji i "pridruženi" sudionici iz susjednog Pečuha skoro su nas iznevjerili. Već su javili da ne dolaze, ali je naš "ambasador" Korni, bivši Osječanin a sadašnji "Pečujac" (ako je to naziv za stanovnika Pečuha), uspio nagovoriti njih nekolicinu. S njima smo se našli na našem tradicionalnom (opet!) zastajkivanju i pijenju kave u Našicama. Tako smo i na ovom izletu bili u društvu prijatelja što smo ih ljetos vodili u Julijiske Alpe i započeli još jednu tradiciju.

A kad je već tradicija, onda naravno opet "popeli su se svi kroz dubok snijeg po krasnom zimskom vremenu na ruševine Ružice i Starog grada". Da je tako stvarno bilo, provjerite na slici (ako će je urednik objaviti). A da baš sve nije bilo "po tradiciji" poslušajte još i ovo:

Nisu se baš "popeli svi". Jedan dio naših izletnika (p)ostao je vjerniji onoj drugoj tradiciji jesenjeg kolinija, te su, ostavši dolje uz orahovičko jezero, pripremili za nas umorne hodače prasetinu i topli čaj da nas dočekaju kad se mo-

kri od snijega i hladni i propuhani prosinacim vjetrom vratimo u natkrito izletište kraj jezera.

Mi, koji smo "odhodali", također smo ponešto odstupili od tradicije. Snijeg je lagano padao, na tlu ga je bilo preko 30 cm, no bio je dovoljno mekan a istodobno i dovoljno suh, pa su nam noge ugodno upadale bez opasnosti od neugodnih klizanja. Ipak smo umjesto na Stari grad krenuli na višji (790 m) Kapovac. Put do Starog grada teško je prolazan i po boljem vremenu, a spust po grebenu mogao bi zbog stijena i strmine pod ovakvim uvjetima biti neugodan. Do Kapovca vodi lakše prolazan put, a gore se na odašiljaču možemo po potrebi ugrijati i prekratiti vreme tehničarima, koji tamo žive kao robinzoni. Do vrha smo stigli za malo više od dva sata, no prohладan vjetar (a možda i pomisaо na čaj i prasetinu) brzo nas je potjerao da krenemo natrag bez posjeta odašiljaču. Spust "u bazu", čaj i prasetinu lako smo odradili, pa požurili autobusom natrag u Osijek dok se cesta još ne zamrzne.

I dok smo se vraćali, a iz zvučnika u autobusu je, opet po običaju, trešto slavonski "Bećarac" uz koji su neki drijemali a neki pjevali, meni je opet u ušima odjekivao refren guslača na krovu "Tradicija, tradicija...".

Vidimo se 18. studenoga 2000. u Orahovici! Doviđenja!

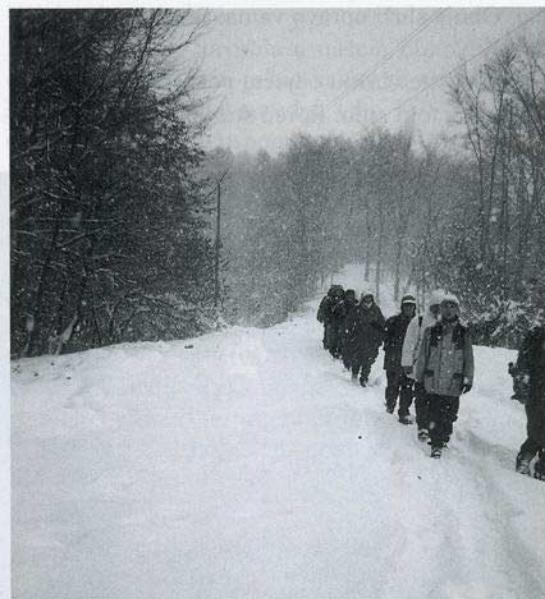

Foto: V. Vidaković-Mir

KLEK I OKO KLEKA NA RAZMEDI TISUĆLJEĆA

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

Klek - toliko puta spominjana kolijevka hrvatskog planinarstva i alpinizma, eto djetotvorno ispraća drugi milenij. Mnogo je dobrog i lijepog načinjeno. Možda je ipak, pored svega načinjenoga, vrijedna pažnje narasla brojnost članstva u HPD "Klek" Ogulin. Preko stotinu planinarki i planinara. Učlanjenje mladeži posebno raduje.

Mandat vodstva Društva izabranog 1995. g. istekao je svibnja 1999. g. Na izbornoj skupštini Društva voljom članstva su ti isti ljudi ponovo izabrani. Svega je bio jedan glas protiv, što im služi na čast, a posebno novome, starome predsjedniku Franji Petrušiću. Evo i malo prikaza djelovanja u prošloj 1999. godini.

Vježiti problem u domu na Kleku bio je ogrev koji treba tijekom ljeta osigurati za dugu zimu. Nije teško nabaviti drva, nego ih donesti u dom. Zvonko Trdić došao je na izuzetno dobру ideju. Uzduž staze postavio je na stablima desetak tablica s duhovitim natpisima kao:

- Ugodno je doći u toplu sobu i popiti vrući čaj. Oboje služi upravo vama. Ponesite drvo!

Ili:

- Osušite vlažnu odjeću, ponesite drvo!

Sve u tom stilu. Pored staze su Zvonko i pre-

dsjednik Franjo ispili drva na veličinu pogodnu za nošenje i duž staze složili niz hrpa. Rezultat nije izostao. Velika količina drva sada je u spremištu doma. Nažalost, nije mali broj i onih koji se griju i suše, a oglušili su se na poziv da ponesu drvo.

Nedaleko od Kleka uzdiže se omanji ali simpatični vrh Stožac (808 m), s lijepo uređenim skloništem i širokim vidicima. Posebnost skloništa domar je, popularni Mijo. Stožac mu je drugi dom. Petkom po podne eto ga na Stošcu, gdje ostaje do nedjelje. Uvijek nešto radi i dograđuje. Iznenadio je izgradnjom preko 300 stuba na usponu, nalik onim Horvatovim na Sljemenu. Uz stubište je izgradio rukohvate i odmorišta. Sklonište je uvijek uredno i zagrijano, a Mijo rado ugosti posjetitelje čajem spremljenim po posebnoj recepturi, ali i drugim specijalitetima.

Glavni je događaj na Kleku prošlog ljeta bilo postavljanje novoga metalnog krova na domu. Dobrim gospodarenjem Društvo je osiguralo dovoljno sredstava za pokriće troškova. Limar Ivan Vučić - Belin izveo je kvalitetno i uz malu naknadu krovopokrivačke rādove, a mi planinari zamjenili smo bosanske samaraše, kojih više ne-

Tako je počelo - nošenje limova s Bjelskog do doma na Kleku

Foto: M. Pavešić

ma. Bio je pravi užitak po temperaturi iznad 25 °C nositi limove i materijal na Klek. Divno smo preplanuli i dobili prekrasnu brončanu boju, na kojoj su nam pozavidiđeli mnogi koji su to željeli postići na moru. Nažalost, bilo je i dosta članova koji su u vrijeme samaraških djelatnosti bili vrlo zauzeti i nisu se mogli uključiti u taj oblik rekreativne. Krajem srpnja Ogulin je zadesila katastrofalna poplava. Baš toga vikenda trebao sam biti dežuran u domu na Kleku. U mojoj je kući tada bilo samo 40 cm vode, a drugima znatno više. Ogulin se doslovno davio. Dnevni tisak i TV prikazali su tu strahotu. U pondjeljak zove me netko telefonom i pita:

- Zašto prošlog vikenda nije bio otvoren dom na Kleku?

Prije nego sam odgovorio, u sebi sam rekao:

- O blažena gluposti, stvarno je nedvojbeno da Sveti i ljudska glupost nemaju granica!

Dobar je dio godine protekao u pripremama za obilježavanje 125. obljetnice HPD-a. Izbor mesta za postavljanje spomen-obilježja stradanim planinarkama na Kleku prilično se odužio.

Prihvaćen je moj prijedlog da to bude prijevoj Golubinac (naziva se još i Golubinka i Zakoja), s koga je prekrasan vidik na stijenu Kleka i preko kojeg ide staza na Klek. Geolog dr. Božičević odabrao je na prostoru Desmerica kamen koji bi se trebao postaviti na Golubincu, a na kamen spomen-ploča s imenima poginulih i oveći stilizirani klin s karabinerom. Ispostavilo se da je kamen pretežak (oko 10 tona) te da je za dopremu potrebna čitava građevinska operativa a i pojačavanje kolnika. To u sadašnjim uvjetima nije bilo moguće, pa je ta gromada postavljena u dvorištu Frankopanske tvrđave u Ogulinu. Komplikiranu operaciju prevoženja izveo je Branko Poljak sa svojom građevinskom operativom, a ploču i klin postavio Zdenko Kulaš iz Karlovca. Nitko od njih nije ništa naplatio!

U sklopu obilježavanja obljetnice otvorena je i preuređena planinarsko-alpinistička muzejska postava u Zavičanom muzeju u Ogulinu. Smještena je u dvije sobe, a treća je prostorija uređena za prikazivanje dijapozačita i filmova. Ponosimo se tom jedinstvenom muzejskom postavom u Domovini i Europi. Svečanost je održana u dvorištu Frankopanske tvrđave, a zatim je spomen-obilježje otkrio Matija Mlinac, autor muzejske

333 "štinge" na Stožac koje je sam izradio Mijo Stipetić
Foto: M. Pavešić

postave i rješenja spomen-obilježja.

Proslavu su uveličali svojim nastupom Hrvatsko pjevačko društvo "Klek" i KUD "Klek" Ogulin. Pjevači su otpjevali četiri lijepa planinarske pjesme, a KUD izvelo pjevno-folklorni prikaz. Svoje mjesto našla je i pjesma Alberta Webera "Klek" iz 19. stoljeća.

Svečanost se završila u našem obnovljenom domu na Kleku. Dan je bio kakav se samo poželjeti može. Vidici izvanredni. Oko 150 planinara oduševljeno je bilo usponom na Klek.

Naši mladi članovi, pogotovo Tomislav i Kristijan, zdušno pomagaše u toj "gužvi", pogotovo našoj dežurnoj planinarki Đurđi. Marinko Puškaric je okrečio je hodnik i kuhinju po prvi put nakon izgradnje doma.

Nakraju, evo i malo poezije. Članica Hrvatskog pjevačkog društva "Klek", gospođa Lojzika Wolf, oduševljena planinarkama i proslavom obljetnice, napisala je prigodnu pjesmu. Pročitana je u okviru svečanog dijela proslave i dobila snažan aplauz. Pjesma započinje ovim stihovima:

Osvanuo krasan dan
Vedar, sunčan, radostan.
Svi vrhunci blistaju,
Planinare pozdravljaju.

KLEČKO ČUDOVİŞTE

ZVONKO TRDIĆ, Ogulin

"Položaj Kleka takav je da se sa sviju strana vidi: vidi se od istočne i sjeveroistočne strane, iz banske i slunjske krajine, iz Posavine, i tja iz Zagreba, vidi se od poldana, iz Like i Velebita i iz Plješvice, zatim od iste bregovite strane zapadnosjeverne vidi se, jur na cesti Lujzinoj ima više mjesta, gdje se kamena glava Kleka vidi..."

Ovako o Kleku piše Ljudevit Vukotinović 1852. godine, opisujući svoj uspon na ovu kulturnu hrvatsku planinu.

Istina je da se kameniti vrh Kleka vidi sa svih ovih mjeseta što ih spominje Vukotinović. Za povoljnog vremena vidi se on i sa znatno većim udaljenosti. A mi, Ogulinci, vidimo ga iz nezamislivih daljina. Vidimo ga zato jer nam je u srcu i mislima. Ponosni smo zbog toga - i pomalo tužni. Zašto tužni? - upitat će netko. Tuga i zabrinutost zato što se sa svih mjeseta s kojih se vidi Klek, jasno vidi i čelično čudovište na njegovu vrhu. Monstruoza čelična tabla, poštanski repetitor, već desetljećima drsko nagrđuje u narodu opjevani lik voljene planine.

Već duže vrijeme repetitor se ne upotrebljava. Ne održava se i potpuno je rđav. Na taj je način ova nakazna konstrukcija postala spomenikom ljudske bezobzirnosti i nemara za okoliš.

Za upravu HPT-a je uklanjanje ovog objekta određen trošak koji ne donosi nikakvu financijsku dobit. To je osnovni razlog zbog kojega repetitor i dalje nagrđuje Klek, iako više ne služi svrsi radi koje je postavljen.

Članovi HPD "Klek" više su puta nadležnim u HPT Ogulin ukazivali na ovaj problem. Svi shvaćaju situaciju - ali nitko ne uklanja čeličnu konstrukciju.

U čvrstoj nakani da se spomenuto ruglo ukloni, pokrenuta je akcija putem Komisije za zaštitu prirode HPS. Usljedit će i drugi napor, sve do konačnog rješenja.

U međuvremenu su na Kleku iznikla dva nova objekta, koja su se također vrlo nesretno uklonila u okoliš. Riječ je o objektu za potrebe MUP-a i malenom helidromu koji služi za lakši pristup spomenutom zdanju. Zabrinjava ponašanje dječatnika koji povremeno pohode ove objekte. S temelja betonske ploče helidroma, koji je izgrađen 1997. godine, još uvijek nije uklonjena drvena oplata, a dobar je dio otpadnog materijala i polomljenog alata jednostavno bačen u obližnje grmlje. Oko objekta na vrhu gotovo redovito ostaju tragovi izvršenih radova u obliku različitog otpadnog materijala. Spomenuti postupci za svaku su osudu. Potrebno je ozbiljno razmislići o boljoj zaštiti Kleka. Buduće građevinske radove trebalo bi izbjegavati, a ako su pak nužni, valja ih izvoditi tako da se što neprimjetnije uklope u okolinu.

Bio bih sretan kada bi ovaj osvrt barem malo pridonio bržem rješavanju spomenutog problema.

POMRČINA

Jednočinka; mjesto radnje: "Risnjak" na Medvednici

VERONIKA LARIO, Zagreb

Stol, drveni, ispod bukve. Na ispitljenim polovicama stabala, položenim kao klupama, sjede žene. Jedna je takva klupa nisko, obrasla travom u ravnni stola, nasuprot bukvi. Ležim potruške u tenisicama, zakrpanim starim bermudama i nabijene šiltkape na glavi. Kroz grane bukve nvlače se tamni oblaci. Jutros, u vijestima, najavljeni je mogućnost kiše. Dolje, u gradu koji se ispružio pred nama, vedro je. U planini se vrijeđe začas promijeni. Nitko se ne brine zbog toga. Iz drvene kućice zatvorenih zatamnjениh prozora čuje se živa pjesma, a capella. Uokolo po travi porazmjestili se planinari. Ravnam leđa, malo me svlada san, okrećem tijelo na dasci. Ženski razgovor za stolom je uz razmotranu klopu.

ZLATA je rastvorila plastičnu kutiju s komadićima odojka, ona puno pripovijeda o svojem malenom unuku koji živi s roditeljima u Kninu.

VIOLA je ispred sebe rastvorila gomilu čevapčića s jučerašnjeg roštilja; njezina su omiljena tema recepti.

NEVA je istresla na stol pola kile narezaka.

STANKA ima punu zdjelu narezanog paradaja, kukuruznog kruha, konzervu paštete, pohance.

OLGA rastvara velike lepinje s kockama špeka. Ona zamjenjuje tajnicu, blagajnicu i danas je vođa puta po Sljemenu.

ANA je na vrhu svoje klupe-ležaja pobacala na brzinu u želudac iz kockaste plastične kutije ostatke hladne salate iz frižidera, od rano jutros. Uglavnom je gladna, na dijeti. Mirisi gozbe sa stola čine je nemirnom. Vrpolji se na dasci za peglanje.

ANA: Kako je topla i ugrijana suncem ova ležaljka!

ZLATA: Izvolite, uzmite. Ovo je samo noga odojka od osamnaest kilograma. (zdela ide okolo). Za samo tristo kuna, zaklan i očišćen. Nisam htjela uzeti ni iznutrice ni papke. Jedva sam ga dovukla do tramvaja.

ANA: Mogu li dobiti broj telefona, od koga ste ga kupili?

ZLATA: Nema više. Čovjek je imao tri komada, to više zapravo i nisu odojci, malo su masniji, ali meni ne smeta, vidite kako je ukusno.

ANA: Za jesen. Imat će on toga još.

ZLATA: Sinoć sam u roru spekla butić, a ostatak zamrznuo u frizeru. Nosim ga sinu u Knin. Imam malog unuka. Kupila sam kilogram oraha za tortu i odojak, to je poklon. Ja sam svog unuka vidjela do sada dva-tri puta, ima sedam mjeseci. Ana, uzmite!

Ana uzima hrskavu kožicu i komadić krtoga mesa. Plus kukuruznoga kruha.

NEVA: Znate li da znanstvenici isprobavaju na svinjama dodavanje gena ljudske kože? Da sa što manje masnoće postignu našu savršenu svinjsku prehranu. Što mesnatije pajceke.

ANA: Nakon ovce Dolly, kloniranja na sve strane, miješanja gena ribe u gen breskve, kravljeg ludila i sličnih gluposti, ništa me ne čudi.

VIOLA: Probajte ovaj domaći paradajz, iz mojega vrta. Ja ne kupujem ništa na placu, jedem sve nezagadeno. Kokoši mi trče po dvorištu, domaća jajca, glečete kak su žuta, ciklu sama kiselim, jučer sam kupila fileke. Samo ih spoham...

ANA: Prvi put čujem za pohane fileke.

VIOLA: Možeš ih pohati s prezlama, a možeš peći u tijestu pripremljenom kao za palačinike. Idem donijeti vode s ovoga izvora.

Ode s praznom boćicom coca-cole i brzo se vratiti.

ANA: Baš sjedimo na dobrom mjestu, krpelji tek što nisu poskakale po nama.

NEVA: Meni se jednom zavukao u gaće. Jedva sam ga izvlekla van. Na usnama... kaj ih plazi po meni barem deset komada, tak se osjećam!

VIOLA: Samo njih par! Nije to ništa. Jednoj mojoj prijateljici se zavukao ispod badića u

moru račić. Kakve je ta bolove imala! Nije moglo proći bez ginekologa.

ZLATA: Može jedan vic? (*Može, sve u glas.*)

Pitaju Dukeka: Čuj, Dudek, jel ti žena došla nevinu u brak? A Dudek njima: Kaj ja znam, neki veliju da je, a neki pak da nije, vrat bi ga znali kaj je istina!

OLGA: A znate kak je stopirala Bara da je Dudek poveze? Pita nju Dudek: Barek buš mi dala? A za kaj ne bum, bolje petnajst centimetruv međ nogami, neg petnajst kilometruv pod nogami.

ZLATA: A znate što to po danu laje, a po noći se kupa? (*muk*) Gebis od svekrve.

STANKA: Jadan Dudek, kak je samo loše prošao u privatnom životu. Sin mu je umro u 32 godini od tumora na mozgu. Sad ima iz trećeg braka dvoje male djece, a nije više ni mlad.

OLGA: Ni popularan, ta mu je serija (*Grun-tovčani*) od prije dvadeset godina. Kak se žene ipak lijepe za njega. Jer je bogat.

ANA: Kako može glumac u Hrvata biti bogat?

OLGA: Sjećate se papa Rogoza? Preko sto godina je doživio i napravio svojoj ženi dijete u stotoj, pred smrt.

STANKA: Tko može dokazat da je njegovo? Stari nije imao pojma kaj dela. Pa razlika među njima je preko šezdeset godina!

ZLATA: Pred svijetom je sve sređeno. Pametni ljudi!

STANKA: Kao da je stari što vidio u tim godinama! Pametna ženska.

OLGA: Jeste li samo vidjeli Eriku! Vuče za sobom onoga starog i masnog majmuna od Iveka. I sama se zdebljala i ostarila ž njim. Pitam ja nju: kaj te tip stimulira, ne, a ti njega, ne, pa kaj će ti takav život bez seksa! Stari nikaj nemre, totalno je zgužvan. Čista pomrčina!

ZLATA: Muškarci su uopće svinje. Znate što kaže naš Romić? Koji još muž spava nakon dugo godina braka sa svojom ženom uz tolike mlade i podatne? Pa pogledajte oko sebe, postala je normalna razlika dvadeset-trideset godina da je žena mlađa od muža.

STANKA: I obrnuto. Ovisi kod koga je lova i tko koga uzdržava.

ZLATA: Ljudi nemaju morala. Evo, više

uopće djeca ne ustupaju u tramvaju sjedalo starijima. Lani se tako vozim vlakom. Klinac sjedi uz baku, a ja baš strašno umorna, nekako mi loše došlo, kažem malome: e sad ćeš ti gospodi ustupiti mjesto, a ti ćeš baki na koljena! Znate kako se stara izderala na mene? E, baš neće, da se nisi pomaknuo, ostani sjedit i ne miči se!

ANA: A znate što mi se jutros desilo u tramvaju? Uđem ja i sjedjem na sjedalo iza vozača, kad dolazi neki pozamašan gospodan sa štakom. Ja odmah, izvolite, možete sjesti, i on se uvali. Nakon dvije tramvajske postaje diže se on. Ja stojim uza sam izlaz, tramvaj pun ko šipak. Pa sjećate se, ne možeš se pomaknuti, a stari počeo vikati na mene: kud si se denula baš na vrata, zar se nemreš pomaknuti, i skoro me štapinom po nogama. Ja njemu svoje mjesto, a on mene štapom. Eto, kakvi su starci.

ZLATA: Stari ljudi su nervozni i ne treba od njih očekivati baš neku zahvalnost, a i bolesni su, pun im je kufer.

OLGA: Gdje smo ono stali? Nema više u braku seksa. Ljudima dosadi.

STANKA: Moja prijateljica i ja ovog smo ljeta isle u Solaris kraj Šibenika sedam dana preko Ministarstva turizma.

ZLATA: Ma daj mi reci, gdje je to?

VIOLA: Kako ne znaš gdje je Solaris? Hoteli su mu po tipičnim dalmatinskim imenima Jure, Ive, Ante, Mate.

ZLATA: Znam, ali pričaju da su tamo još uvijek izbjeglice.

STANKA: Bedastoće. Ručnici čisto bijeli i novi, četiri komada, mijenjaju ih svaki dan. Zadigneš potpuno novu platu, vidiš novi madrac bez flekice. Jastuk miriši po ružmarinu, koliko je nov. Sve je krasno, divno smo se provele na polupansionu. Za doručak švedski stol, salama, ne znam im broja, peciva isto. Hoćeš mljeko toplo, hoćeš hladno, crnu kavu, bijelu kavu, jogurt, pahuljice. Za 699 kuna bez boravišne takse. Ljudi, to treba iskoristiti! Toga više neće biti, to su nama penzionerima dali samo pred izbore.

ZLATA: Fučkaš taj izborni štos, ako su tamo izbjeglice za koje kažu da su sve devastirali...

STANKA: Čuješ ti, nema izbjeglica! Vlada ih je zbrinula!

OLGA: Čujte mačke, nije pristojno u društву

govoriti o politici. Gdje smo ono stali u seksu?

STANKA: Zbilja si dosadna! Izgjeglice su u Juri, ali kažu da i njih sele u Bosnu.

ZLATA: Oprosti, sorry.

STANKA: Dakle, kupamo se tako moja prijateljica i ja na jednoj zabačenoj plaži, sunčamo se gole. Svaki dan lubenica od četiri kile. Kakav provod!

OLGA: Jeste li bar našle kakav muški komad?

STANKA: Ne pili! Pokraj nas jedna mlada ženska, Slovenka, jako komunikativna, tvrdi da se i oni Slovenci tak međusobno ždereju ko mi Hrvati, pametna ženska. A malo dalje jedan domaći kit, galeb, isto gol. Taj je svaki čas trčal u more. Sunča se, vrti oko svoje osi, pa opet u more. Sve se nešto trudi i tako cijeli dan.

ZLATA: Muškarci su stoposto perverzni!

STANKA: Nemreju se kontrolirati, gadovi.

ANA: Mogu vam ja nešto ispričat?

OLGA: Čekajte, Ana ima friški doživljaj.

ANA: Pokraj Trešnjevačkog placa neki dan, znate one nove zgrade? Jedan kraj frizeraja stoji i...

STANKA: Ne mogu to više izdržat. Noćas sam slabo spavala, vrućina, vrtila sam se u krevetu kao ventilator. A mogu zaspavati samo ako mi se spavačica zafrkne iznad pupka i ja gola dolje.

ZLATA: Nemojte se ljutiti, ali mene sljedeći tjedan nema, idem u posjetu unuku. Taj mali z menom razgovara prek telefona kao veliki i sve kuži. Zna da sam to ja. Svakome se drugom dere na rukama, kad ga ja primim odmah ušuti. Genijalan unuk.

STANKA: Na baku. Imaš samo njega?

ZLATA: Jedva njega. Sin mi ima trideset sedam let. Bilo je više pokušaja. Sretna sam da imam i njega, sina, a bil mi je dobar ko kruh, cu-re su ga dugo vozale, naivac. Jednu sam iškolovala kroz cijeli studij. Bila je starija od njega tri godine, a lukava, a pokvarena! Jedva sam je se riješila. A, dobar je taj moj sin, svira svoju gitaru i nikad nije imao posla s drogom, a ne! Bogu hvala. Previše sam bila slaba prema njemu! Imam samo njega, zato sam tako popustljiva kad je on u pitanju. Imala sam i razloga, čujte: kada je bio mali kao da je naginjaо mjesecarenju. Zato sam morala imati stan u prizemlju, ako otvorim prozor i skoči, da se ne ubije.

STANKA: Kad si ti u prizemlju, onda ti za čas svatko uđe u stan. Imaš rolete?

ZLATA: Imam rolete, al nek uđe tko hoće! Ja jedva čekam da mi netko uđe, al nitko ne ulazi.

STANKA: Ma mislim na lopove.

ZLATA: Ne bojim se ja lopova, nemaju kod mene kaj ukrast. Ali, mogla sam ja birati stan, ili prizemlje ili četvrti kat. Kad je pošta davala stanove bila sam sretna da mogu uzeti prizemlje, četvrti, ipak, bojala sam se, rekla sam.

ANA: Pa znate, kad ste već u četvrtom katu, tako je u mojoj kvartu, ne za ovogodišnje Svetove, nego za one godinu ranije, jedan mladić zaista skočio. Kroz ostakljenu lodu. Još su ga držali djed i baka, roditelji su bili na poslu.

STANKA: Kaj, droga?

ANA: Da, mali je upao u loše društvo, ponudili su mu drogu i rekli: ako ne probaš nisi muškarac, nisi s nama. A mali je imao šesnaest godina.

STANKA: Da, na žalost, opasne godine za drogu.

ANA: Ne samo da nisi muškarac, nego nisi za naše društvo, kukavica, bojiš se, i malac uzeo previše, došao doma, halucinacije, ptica, poletio kroz staklo i na mjestu mrtav.

OLGA: Ima toga koliko hoćeš, malo s djecom razgovaramo, malo smo s njima i ne znamo njihove probleme.

ZLATA: Inače, prek puta moje zgrade koja mi dode ko neka oaza među neboderima, je super-Andrija, a u njoj je ubijen onaj mladi poštar što je nosio penzije ujutro i napali su ga oni banditi. Sjećate se, da je barem bacio torbu: evo vam kreteni! Važan mi je život, imam doma malu djecu! A on je siromah bil pošten. Ulovili su ih, al život mu više nemreš povratiti.

ANA: A gdje je bila policija?

ZLATA: Nema nigdje policije, ni da je svijetom tražiš, dođu tek onda kada je sve gotovo.

ANA: Tako je neki dan moj sin rekao: moja cura svaki dan uzima apaurine!

OLGA: Pravo da kažem i ne znam što su apaurini.

STANKA: Tablete za smirenje. Epilepsija. Znaš, ona kaj se neki dan slikala za Gloriju na vjenčanju svoje kćeri, koja se udala za Japanca. E, ona ti je imala na pošti napadaje epilepsije ili padavice, to se po seljački tako kaže. Ženska bi

se odjednom na stolici počela tresti, drhtati cijelim tijelom, onda bi je njezini s posla zgrabili, čvrsto je primili dok je ne prođe, a ona bi sva poplavila, pjena joj udarila na usta. Brzo bi se smirila. Umorna zaspala i to se sve događalo u uredu. Grozno. Ženskica je bila čisto pristojna, iskrena. Nikada ona nije imala kartu u tramvaju, uvijek se švercala, zato jer je svoj mjesecni pokaz, koji joj platila firma, lijepo prodala. I kad je uhvatila kontrola u tramvaju, ona je trčala svome šefu: sad mi pravdajte da ste mi kupili kartu pa da ne idem na sud!

ZLATA: Takvi će sada nakon privatizacije pošte prvi dobiti otkaz. Kada dode kapitalist sa trulog Zapada, svima će podijeliti otkaze. I neka, za neke mi nije žao. Ti mladi ništa ne rade, udeš im u ured, a oni drže noge na stolu, pa kako neće kad su primljeni po vezi i ništa ne rade! A primaju plaću. Da, zato je sada veliki strah u telekomunikacijama, jer će se dvije tisuće ljudi naći na cesti. Kupit će nas neki stranac, podijelit otkaze. Sve što smo mi stekli kroz te silne godine uništiti ili prebacit u Njemačku. Hrvatska, zborom! Nema te više! Pokrali su cijelu državu.

NEVA: A što su tek napravili Hercegovci? Ali znat će se kakav je tko nakon izbora!

ANA: Jarca će se znat. Pa oni imaju debele devizne račune u inozemstvu, luksuzne stanove i kuće, skupe aute, samo će zbrisat preko granice kad dođe vrijeme za to.

STANKA: Zato treba glasovat za oporbu.

ANA: Gdje ti vidiš oporbu? Kakva vlast, takva oporba, svi su oni isti! Doći će oporba i opet nas pokrast.

STANKA: Nemaju više što krast.

ANA: Kako nemaju, uvijek nešto imaju.

STANKA: Ko bi reko da će nas naši vlastiti tako opljačkati! Kad je Predsjednik rekao da u zemlji mora biti sto obitelji koje će drmat Hrvatskom. Pa eto, tu su njegova djeca, unuci, prijatelji... Naši vlastiti, da će nas naši vlastiti! A kriminala, razbojništva usred grada i usred bijela dana nikad više. A nigdje policajca, gdje je ta policija?

NEVA: Više nema ni vojske, više se ne ide u vojsku kao prije. Moj unuk svaku noć spava doma, a u vojsci je.

STANKA: To je zato da uštede, nemaju love za uzdržavat vojnike. A kad je kriminal u pitanju, to je zato jer su pustili svu gamad iz zatvora.

VIOLA: I oni preko i naši.

NEVA: Tako je. Svi su kriminalci prije rata pomilovani i poslani na ratište, a kad je rat završio, oni koji nisu izginuli, nisu vraćeni u zatvore, nego su odlikovani zvijezdama Danicama, zlatnim vijencima i pleterima. A neki su u Den Haagu.

STANKA: Nisu Hrvati u Haagu. Samo Hercegovci.

NEVA: I sad ti glasuj za udruženu oporbu. Drek na šibici. Udružili se opet protiv siromašnog naroda. Hrvati moraju imat nekog da ih tlači. Glupani.

STANKA: A reci nešto protiv Hercegovaca, ne gine ti metak u glavu.

VIOLA: Kaj ti je to na ustima?

STANKA: Poljupci. Alergija na poljupce.

VIOLA: Ti bogca, tak se puno ljubiš.

STANKA: Ne, ne smijem se uopće ljubiti. Neki dan sretnem u banci stare frendice, bok, bok. Nismo se dugo vidjele. Ljudi me drže čudnom ak izmakenem obraz, a onda moram uzvratiti. I eto posljedica! To mi se vratila stara bolest iz mladosti. I onda sam bila sva u plikovima...

Iznenada, otvore se vjetrom prozori planinarske kućice, pjesma nadjača razgovor.

Tekst ove jednočinke je s dozvolom autorice malo skraćen.

OBNOVITI STOČARSKE STANOVE NA VELIKOM LUBENOVCU (2)

ZDRAVKO KRIVOŠIĆ, Zagreb

Šumarska kuća na Velikom Lubenovcu, sada planinarsko sklonište, ne zadovoljava potrebe planinara na tom prostoru. U duhu ekoloških aktivnosti planinara potrebno je ovdje izgraditi objekte i sadržaje koji će se uklopiti u ambijent i ujedno zadovoljavati potrebe planinara. To je sada na Velikom Lubenovcu prioritet jer jer ovaj prostor uključen u granice Nacionalnog parka "Sjeverni Velebit".

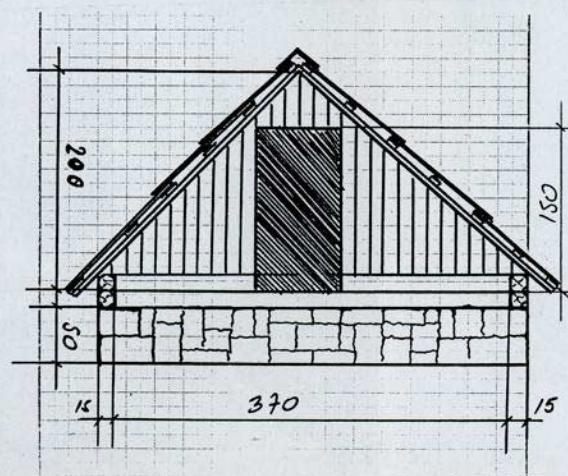
U prošlom broju smo vidjeli da je na Velikom Lubenovcu još u nedavnoj prošlosti bio velik broj stočarskih stanova. Zahvaljujući stariim fotografijama i nacrtima mi danas možemo obnoviti te gradevine, koje su zadovoljavale potrebe starih brđana u ljetnim mjesecima. Za srednje planinare na ovom području potrebno je upravo toliko. Cjelodnevno penjanje planinara po obližnjim kukovima i šumama te večernji povratak u zaklon lubenovačkih stanova, u zaklon od lošeg vremena i mjesto okupljanja uz toplo ognjište, posve je isto cjelodnevnom lutajuću čobanu za stadem i noćnim odmorom u stanovima.

Za planinare koji imaju veće prohtjeve za komforom, u blizini postoje planinarski objekti koji ih mogu u tome zadovoljiti. Na cesti Krasno - Štirovača, samo sat i pol hoda od Velikog Lu-

benovca, otočki planinari uredili su šumarsku kuću "Begovača". Također sat i pol na zapadu nalazi se planinarska kuća "Alan", uređena za smještaj planinara i djelomično je opskrbljena. Sjeverno od Velikog Lubenovca na 5 sati hoda nalazi se poznata planinarska kuća "Zavižan".

"Stari" stan Veliki Lubenovac izgradit će se jednako kao što su na tom terenu nekad gradili stočari. Bit će napravljen od drvenih trupaca, pokriven drvenom šindrom. Lokacija mu je određena sa stariim temeljima uz, na sreću, sačuvanu šternu za vodu. Time će biti riješen problem opskrbe vodom. Veličina stana je planirana 7 x 4 metara, zemljani pod s otvorenim ognjištem i namještajem od tesanih oblica. Kuća će moći primiti 7-10 planinara. U blizini će još biti izgrađeno sklonište za noćenje 5-6 osoba (nacrti na 3. strani korica). Prema potrebama i mogućnostima, u okolini će se uredivati ostali stari stanovi i sve skupa bit će pravi "etno park" koji će uz obrazovnu imati i upotrebnu funkciju. Gradnju će izvesti planinari dobrovoljnim radom pod vodstvom HPD "Stanko Kemppny", Zagreb.

Ovom prilikom molimo sve koji mogu pomoći, bilo materijalno, bilo svojim radom ili savjetima, da se jave navedenom klubu ili na telefon 01/3820-558.

TAKO JE SNIMAO VILI

Slike iz prirodnih i kulturnih krajolika Lijepe naše

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

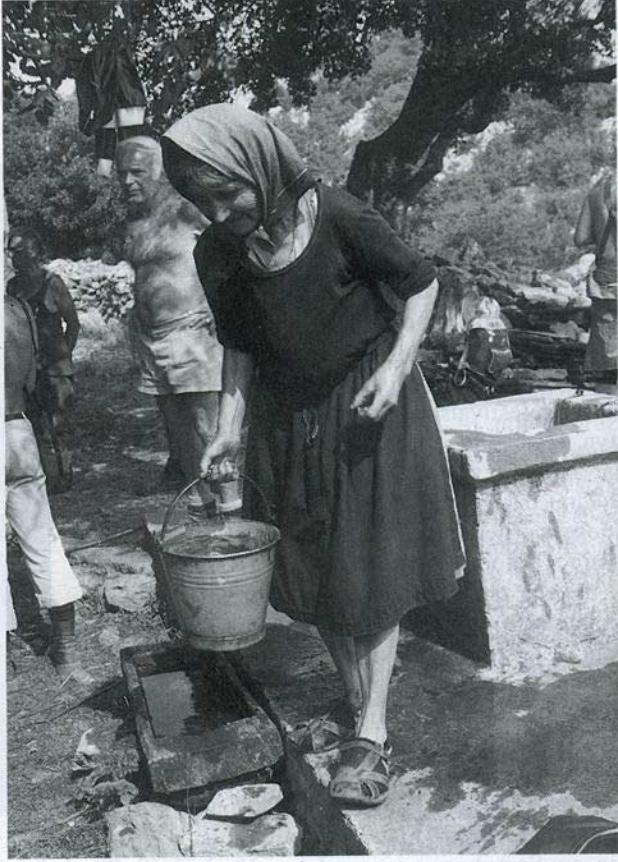
Pokojni Vili Strašek (1914-1999) mnogo je fotografirao - i s vremenom sve više gubio strpljivost s obiljem slika. Uz brojne albine i kartone nastajale su i hrpe neraspoređenih snimaka. Kolebao se bi li ih istrešao na stol u planinarskom društvu, pa neka uzme tko što želi ili da ih baci! Uvijek sam ga odvraćao od toga, na razne načine - pa i tako da mu "zaplijenim" viškove slike. Kad sam ih pregledavao i slagao u skupine namijenjene Viliju i planinarima u društvu, prosudio sam da ima prikladnih za "Hrvatski planinar", vjerojatno za "foto-duplericu". Odabrao sam neke i dodao nešto svog asocijativnog teksta.

Stjecajem okolnosti stavio sam slike i rukopis na stranu - a onda je Vili bolovao i otišao.

Pomislih da su i te slike, kao i one ranije objavljivane, dio uspomena na Viliju - razlog više da ih predam uredniku.

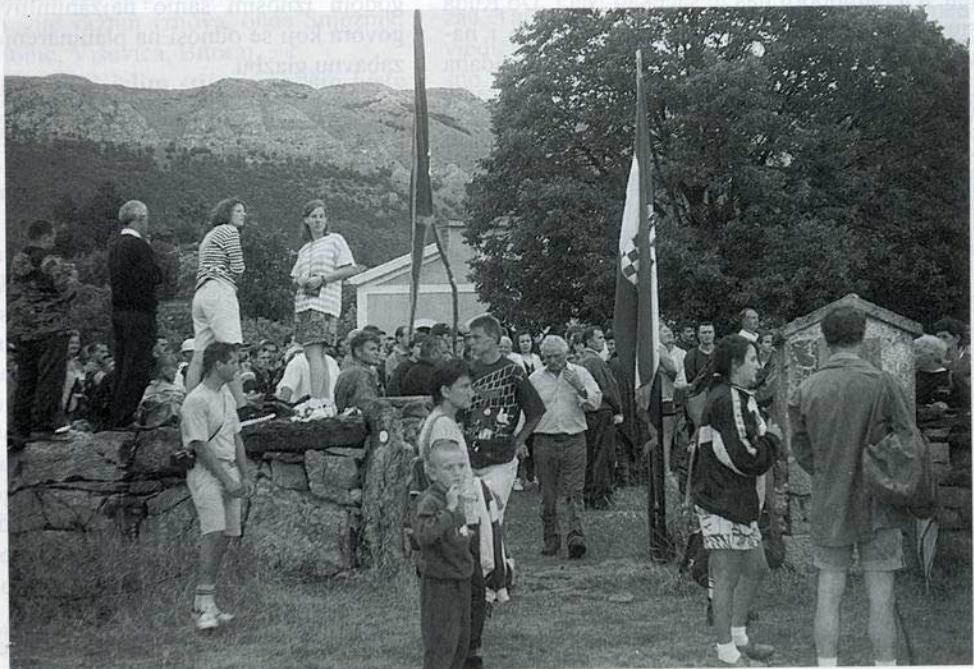
• 4. Znaci povijesti na polazištima planinarskih putova. - Na Klek možemo krenuti i iz ogulinskog gradskog parka. Tamo nas dostoјanstveno dočekuje spomenik kralju Tomislavu iz 1925. g. Dio je kulturnog krajolika na našim putovima u prirodne krajolike.

1 2

5 6

KOMPOZITOR MARIO KINEL NA OŠTRCU

JURE MARUKIĆ, Zagreb

Mario Kinel, kompozitor zabavne muzike i tekstopisac, rođen 19. siječnja 1921. na Sušaku, umro je iznenada 3. prosinca 1995. u Zagrebu, od posljedica perforacije čira. Jedan je od pionira hrvatske zabavne muzike. Napisao je oko 700 kompozicija, oko 2000 tekstova prepjeva stranih šlagera i oko 400 izvornih tekstova. Bio je poznati prevoditelj na talijanski jezik i dobitnik više festivalskih nagrada u zemlji i inozemstvu. U mladim je godinama bio strastveni planinar, stoga je i ovaj članak pisan na tu temu. Posljednji izlet u planine bio mu je svega nekoliko mjeseci prije smrti, 13. kolovoza 1995., i to na Oštrcu, s autorom ovih redaka.

S Mariom Kinelom sam u društvu proveo mnoge sate u posljednjim godinama njegova života, a često su bile teme razgovora planine i planinarenje, pošto je u mladim danima bio strastven planinar. Moj prijedlog da odemo na Oštrcu vrlo je rado prihvatio, iako je bio u 75. godini života i bez neke posebne fizičke kondicije.

I tako smo 13. kolovoza 1995. ujutro krenuli iz Zagreba, Mario, njegov vjerni pratljac pas Bos i ja, a u Samoboru nas je sačekao Naci. Do Ruda smo stigli automobilom, tu parkirali auto i navratili na kavu u kafić "Centar". Nakon predaha uz kavu krećemo strmim asfaltnim putem prema Velikom Dolu i dalje Oštrcu. Vrijeme je bilo vrlo lijepo i sunčano, a Mario je unatoč 75 godina života i vrlo duge apstinencije od planinarenja odlično hodao. Naci usput kamerom snima, a Bosa uzneniraju koke iz usputnih dvořišta. Čim smo napustili asfalt, put za hodanje postaje lakši. Ulažimo u hlad šume čiju tišinu prekida žubor potoka i, uz čavrjanje, stižemo do livada ispod Velikog Dola, koje su do II svjetskog rata bile poznato skijalište i sanjkalište Zagrepčana. Danas su i napuštene i zapuštene, jer ničemu i nikome ne služe.

Mario s velikim zadovoljstvom uživa u tim ljepotama, jer je prvi put u tom kraju. Stižemo na Oštrcu oko 11 sati zadovoljni i ne previše umorni. Zauzimamo mjesto pred domom na klupama, u hladovini okolnog drveća.

Uz osvježavajući sok započinjem s Mariom

razgovarati o njegovu životnom putu. Ovom prigodom iznosim samo najzanimljiviji dio razgovora koji se odnosi na planinarenje i, malo, na zabavnu glazbu.

...dakle, za onoga ko me ne pozna, ja sam rođen u Sušaku 1921. godine, što znači da već imam lijepu dob od pune 74 godine. Međutim, te godine ja ne osjećam - ne osjećam težinu tih godina, na sreću još sam uvijek čio i radin. Kada me god pitaju kako sam sačuvao tu mladolikost, odgovaram: Vjerujem da je to zato što sam značiteljan čovjek, sve me zanima još i sada, i jer ne mogu bez rada. Ne mogu da stalno nešto ne radim, ne mogu ljenčariti ni deset minuta. Stvorio sam dosta toga, naravno, ovisno o tome tko što misli pod stvaranjem, međutim, dosta sam toga stvorio, naročito na polju zabavne glazbe.

Živim zadovoljno i imam mnogo prijatelja. Svojedobno sam imao prijatelje među poznatim ličnostima, naročito Talijane, kao što su Claudio Villa, Domenico Modugno i Roberto Radogliati, a od domaćih ljudi prijatelji su mi Ivo Robić, Zvonko Krkljuš, Pero Gotovac, Alfonz Vučer i

mnogi, mnogi drugi, ljudi iz svijeta zabavne glazbe.

Zanimljivo je da ste već kao četverogodišnji dječak postali član planinarske organizacije u Rijeci. Pokušajte osvježiti sjećanja iz tog vremena o planinarenju. Koje ste planine najradije obilazili i kako je to sve teklo?

Tata me učlanio u planinarsko društvo kad sam navršio godinu dana. Budući da je bio velik planinar, zaista velik i oduševljen planinar i planinarski aktivist, svake je subote išao, i to najčešće pješice, od Sušaka do Grobničkog polja i dalje na Obruč, Suhu vrh i Fratar. Obično se išlo sa Snježnika na Risnjak, to je put koji traje dva i pol sata, lijep put kroz šumu, divan, ugodan put. Na taj smo način išli na Risnjak. Ili se išlo vla-kom do Lokava, onda na Mrzle Vodice i iz Mrzlih Vodica gore. Tako sam ja još dosta rano počeo ići u planine s tatom, a poslije - budući da je moj tata umro vrlo mlad 1936. godine, u 44. godini života - sam i s kolegama. Bio sam najprije član HPD "Velebit" na Sušaku, a poslije rata, 1949. godine, planinarskog društva Rijeka. Bio sam nekoliko mjeseci i poslovni tajnik, jer su me animirali riječki planinari, ali tada više nisam išao ozbiljnije na planine, tu i tamo ponekad. Pi-tali ste za planine u koje smo išli. Već sam spomenuo Obruč, tik do talijanske granice, zatim imamo tamo Tunjina glava, pa Suhu Vrh, Fratar, Pakleni i još manje važnih vrhova, onda Snježnik, Risnjak, Tuhobić, Viševica, Bitoraj...

Jeste li bili na Bijelim stijenama, što biste o njima kazali?

O Bijelim stijenama ima se reći jako mnogo

toga. To što imam reći zapravo je meni u srcu. Kad smo nas četvorica gimnazijalaca otišli na Bijele stijene, odmah sam se u njih zaljubio. Mnogo sam puta imao ponuda da idem u Sloveniju, na Alpe, ali sam to jednostavno odbio i opet išao na Bijele stijene. Taj je ambijent meni bio neobično drag, prvo zato jer je divlji ali i posebno lijepo. Bijele stijene sam jako dobro upoznao. U ono vrijeme išlo se sa dvije strane. Moglo se iz Jasenka, relativno lakis putem od svega sat i pol, ali je mnogo interesantniji onaj teži preko Tuka, kroz neke gudure, kroz neke jako, jako komplikirane situacije. Morali smo hodati recimo, 50 metara potpuno pogrbljeni, jer su stijene sve pokrivale, i to je prava draž. Poslije dolazi šuma i stijene. Taj je uspon trajao do 4 i pol sata do Hircove kolibe odmah ispod vrha. Vrh nije baš jako visok - 1335 metara, ali je s njega lijep pogled, vidi se more, Kolo-vratske stijene...

Na Bijelim stijenama bio sam mnogo puta i tamo proveo puno lijepih trenutaka s prijatelji-ma, a često i sam - jer je obično jedan ostao dežurati kod kolibe i kuhati ručak. U to vrijeme su se ostali penjali po raznim stijenama, na Biš-kupovu kapu, na Keserovu stijenu i druge.

U planinama sam imao i nekoliko susreta s medvjedima, jedanput u Rožanskim kukovima na Velebitu, jedanput na Platku na putu za Lazac. Taj je put bilo opasno, jer se radilo o medvjedici sa dvoje mlađih. To je bilo stvarno opasno. Bio sam s kolegom, sami nas dvojica, mi smo se ukipili kao da smo od mramora, i sve je dobro prošlo. Imao sam nekoliko prilika da se

*Odjedavno godinu dana u Šibeniku skl. tekor. To je
Lugarić izdani u mjesto o svojoj razred članovima
čitač prof. Nebojša
ki mog plijenio
po Kosteliskom
konditru (9. godine
poglavlju "Rashum"
(str. 141-144) osim
ve putopisa "zam
unutarnjegšta
Mario Kinel (desno)
s autorom na Oštrenu*

sretnom s divljom mačkom, divljom svinjom, jelenom, sve je to ukras prirode. Imao sam prilike vidjeti kako je jedan orao - baš na Bijelim stijenama - uhvatio malu srnu i odvukao je. Ja sam miroljubiv čovjek i taj mi je prizor bio strašan, ali ujedno jako zanimljiv. Konačno, takav je zakon prirode i tu se ne može ništa. Do rata sam bio barem jednom na godinu, a ponekad i dva puta na Bijelim stijenama, ukupno oko 12 puta. Toliko sam dobro upoznao čitav onaj kraj da sam napravio geografsku kartu za Bijele stijene. Tadašnji savez u Zagrebu imao je namjeru da je štampa, ali je došlo do rata, to se izgubilo i iz toga nije ništa bilo.

Bili ste velik ljubitelj prirode?

Ja sam veliki ljubitelj prirode i sada, iako praktički u nju više ne idem, ali sam ljubitelj prirode ostao. Nisam plezač, ali smo se u nekim opasnim situacijama služili užetom, ali ne kao pravi plezači koji idu po stijenama. Volio sam hodanje i penjanje, i to opasno penjanje, ali u okviru mogućnosti, to jest bez te posebne opreme. Bio sam, dakle, planinar a ne alpinist.

Kao velikom ljubitelju prirode, je li u vašoj većoj ljubavi - glazbi i pjesmama - bilo poticaja za stvaranje od druženja s prirodom?

Dapače, vjerojatno nikad ne bih postao to što sam postao da nije bilo toga prvog susreta kad smo došli na Bijele stijene. Tamo smo se nas četvorica iz Sušaka - bili smo još gimnazijalci, to je bilo u šestom razredu gimnazije, - našli sa četiri Zagrepčana, od kojih su dvojica svirali i pjevali. Imali su gitaru i osim toga su imali i velik repertoar, pjevali su uglavnom šlagere onog vremena iz njemačkih filmova koji su u Zagreb dolazili i koji su bili kod nas manje poznati jer smo mi bili pod utjecajem Italije. Jedan je od njih bio Vlado Horvatin, moj kasniji kum na vjenčanju, a inače poznati glumac i pjevač koji je nastupao mnogo godina u "Komediji", a poslije toga je bio direktor kazališta "Jazavac". Taj me susret potaknuo da sam par dana poslije Bijelih stijena, bilo je to srpnja 1936., napisao svoju prvu kompoziciju. To je bio jedan tango koji se zvao "Tamo na preriji", koji sam, naravno, posvetio ondašnjoj svojoj djevojci Odži; dakle upravo na Bijelim stijenama je došao poticaj da počnem komponirati.

Kada ste došli do prvi uspješnih melodija?

Vrlo sam autokritičan, napisao sam puno pjesama koje nikome nisam pokazao. Tako sam na sam Božić napisao jednu pjesmu, jedan tango, posvećen svojoj djevojci Odži. Ta je ljubav bila nesretna, a kad je čovjek nesretan, onda lakše stvara. Na nagovor prijatelja Zlatka Pavletića, kasnijeg poznatog znanstvenika, došao sam u Zagreb i ponudio nakladi "Albini" da mi izda tu melodiju. Oni su je prihvatali i objavili, bila je to melodija "Nikad". Druga je melodija po redu "Sniježi", koju sam napisao 21. srpnja 1940. kad je padao snijeg na Sušaku. Ta je melodija postala hit i još danas je muzičari kako vole i cijene, a na pločama je snimljena u šest verzija. S tom je pjesmom Ivo Robić bio na audiciji na radio Zagrebu 1943. godine i položio je. Bio je to moj prvi susret s Ivom Robićem. Našli smo se u nakladi "Albini", on mi je prišao i rekao: Gospon Kinel, jel bi dozvolili da ja pjevam na audiciji vašu pjesmu Sniježi? Naravno rekao sam i tako smo se upoznali.

Sprnjateljili smo se tek poslije rata, jer sam ja bio odsutan. Oko 1949. godine počela je naša suradnja u kojoj sam ja pisao tekstove a on muziku, i poslije su nastali veliki hitovi kao Samo jednom se ljubi, Srce laku noć, Ne placi, Ja ču doći, i mnogi drugi...

Dan na Oštrecu je protekao vrlo ugodno i brzo. Po povratku s Oštresa Mario Kinel je navratio meni i nakon što se malo odmorio, zamolim ga da upiše svoje dojmove s izleta u moj planinarski dnevnik. Bez razmišljanja uzme u ruke dnevnik i odmah počne pisati:

13. 8. 1995.

Na Oštrec su pošli planinski junaci,
Mario, Jurica i Naci.

I još jedan "Junak"; u čemu je štos?
pa s njima je bio BOS.

Prvi nije planinario od drugog
svjetskog rata,
ali ipak još nogama dosta dobro
barata...

Drugi je tu isto kao i kod kuće,

a bio je sretan što nije prevruće.

Treći je sve ravnodušno primao
ali je zato cjelim putem snimao.

A četvrti doživio emocije duboke,
jer posebno je zapeo za dvije koke...

PLANINARSTVO U ŠKOLSKIM KNJIGAMA

Prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

I u planinarstvu vrijedi uzrečica da na mlađima svijet ostaje, pa zato planinarska društva nastoje razvijati smisao za planinarstvo među mlađima i privući školsku mladež u svoje redove. Neki to uspijevaju više, drugi manje, no smo složni u tome da treba uči u škole. To se može postići putem nastavnika ili, kao što je to u Sloveniji, "odozgo", preko školskih vlasti, koje bi svojim smjernicama, preporukama i priznavanjem planinarskih izleta kao "nastave u prirodi" mnogo mogle pridonijeti popularizaciji planinarstva. No postoji i treći, gotovo posve zaboravljen način, a to su školske knjige.

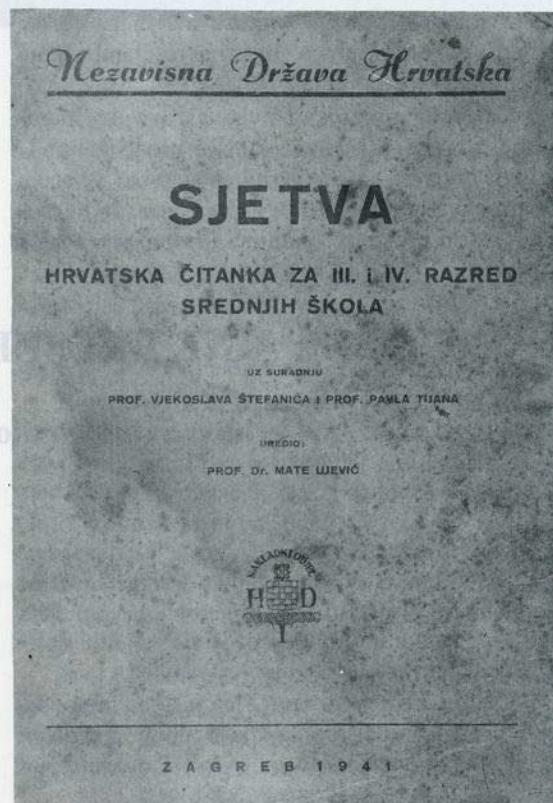
Prošlo je gotovo šest desetljeća otkad je zadnji put u nekoj školskoj knjizi objavljeno planinarsko štivo. Riječ je o "Sjetvi" dr. Mate Ujevića, hrvatskoj čitanci za III. i IV. razred srednjih škola (Zagreb, 1941) u kojoj su objavljena čak četiri planinarska teksta. Sva su četiri bila pretiskana iz našega "Hrvatskog planinara"! To su:

- Pero Lučić: U splitskom kraju
- Josip Sigmund: Planinski pašnjaci u Bosni
- Ante Vokić: Od Medka do Obrovca, i
- Josip Sigmund: Utisci s visokih planina Herceg-Bosne.

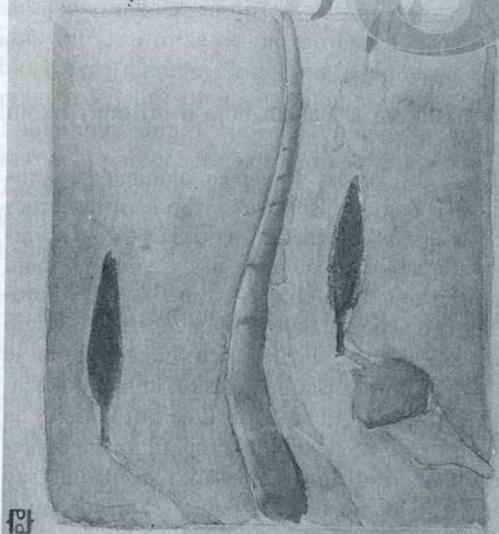
Od te davne 1941. godine trebalo je čekati 58 godina da u naše čitanke opet uđe neki planinarski tekst. To valja zahvaliti profesorici Zorici Lugarić iz Zagreba koja je planinarstvu dala mjesto u svojoj knjizi "Hrvatski jezik", za osmi razred osnovnih škola (Profil, Zagreb, 1999; ko-autor prof. Nebojša Koharović). Riječ je o ulomku mog planinarskog putopisa "Jesenska šetnja po Kostelskom gorju" koji je pretiskan iz "Vikenda" za 19. studenoga 1998. Objavila ga je u poglavljju "Različitost i funkcionalnost stilova" (str. 141-144), usporedno s odlomcima Matoševa putopisa "Iz Samobora", radi komparacije umjetničkog i publicističkog stila. Tekst je ilustriran slikom Kostelskog gorja iz tog članka,

jednom slikom jesenskih boja u prirodi i likom planinara.

U svojoj knjizi "Hrvatska planinarska književnost" (Zagreb, 1994) ustvrdio sam da stručnjaci za hrvatski jezik ne znaju da postoji hrvatska planinarska književnost ili da za nju nemaju razumijevanja, iako ona po svome bogatstvu može stati uz bok takve književnosti u drugih europskih naroda. Profesorica Lugarić prva je među današnjim piscima školskih knjiga pokazala da je pozna i cijeni. Možda će biti korisno da ovdje prenesemo nekoliko kraćih ulomaka iz njezine čitanke radi ilustracije kako se planinarsko štivo može prezentirati u jednoj školskoj knjizi te tako popularizirati među mlađima.

Hrvatski jezik

PROFIL

Udžbenik za 8. razred osnovne škole

Nakon reprodukcije Matoševa i moga teksta slijedi, na pet stranica, opširna raščlamba koja počinje ovim pitanjima:

Kako razumiješ i doživljavaš ova dva putopisna ulomka? Koji izaziva više predodžaba? U kojem otkrivaš više stvarnih podataka? Krećući se prostorom, oba autora zapažaju raspored pojedinosti u prostoru. Slikajući ih riječima, Matoš

iznosi osobni odnos prema njima, a Poljak daje naputke koji će pomoći izletnicima. Matoš samo spominje ruševine staroga grada, a Poljak upoznaje čitatelja s osnovnim povijesnim činjenicama vezanim uz stari Kostelgrad.

Matoš: Rečenice različite po sastavu - ima eliptičnih rečenica, izrazito kratkih i izrazito dugih. Stilski obilježen red riječi.

Poljak: Prevladavaju jednostruko složene rečenice s cjelovitim gramatičkim ustrojstvom. Red riječi je neobilježen, određen željom za jasnim prenošenjem obavijesti.

Oba teksta pripadaju putopisu. U njima ima dosta sadržajnih podudarnosti, ali se razlikuju svrhom: Matoš piše da iskaže svoje osjećaje, doživljaje i stavove te pobudi čitateljeve osjećaje, doživljaje i stavove; Poljak piše da upozna čitatelje s krajem i potakne ih na izlet. Matoš stvara umjetničko djelo, a Poljak piše za dnevne novine. Matoš je umjetnik, a Poljak zaljubljenik u prirodu i poznavatelj krajolika. Razlika u polazištu, svrsi i namjeni urodila je i razlikom u načinu pisanja - stilom:

Matoš - književnoumjetnički stil

Poljak - publicistički (novinarski) stil. (...)

Profesorici Lugarić trebamo ne samo zahvaliti nego joj i odati priznanje što se u poplavi raznih školskih knjiga njezina ističe poznavanjem i razumijevanjem planinarskog putopisa.

RANCERJE, A NE PRESEKA

Novi - stari naziv vrha u Samoborskem gorju

U nedjelju 21. svibnja 2000. godine hrvatski će planinari obilježiti 125. obljetnicu prvog izleta HPD-a prigodnim pohodom: Rude - Veliki dol - Oštrc - Rancerje - Poljanice - Plešivica.

Put od Oštresa prema Plešivici u Samoborskem gorju vodi preko razglednog travnatog vrha, s visinom od 748 m, svega 4 metra nižim

ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

od Oštresa. S prekrasnih livada oko vrha vide se Oštrc, Japetić, Plešivica i Okić-grad. Zadnjih pola stoljeća planinari su ovaj vrh nazivali Preseka.

Za naziv Rancerje prvi put sam doznao 1989. od jednog mještanina iz Braslovja. On je kosio travu na dijelu livade, koju je nazivao Rancerje, ispod vrha, koji smo tada zvali Preseka. Potvrdu

naziva Rancerje dobio sam i od drugih Braslovčana. I tako je Rancerje upisano zajedno s Presekom u grebensku višebojnu kartu u dnevniku Kružnog pl. puta "Kroz Samoborsko gorje" iz 1990.

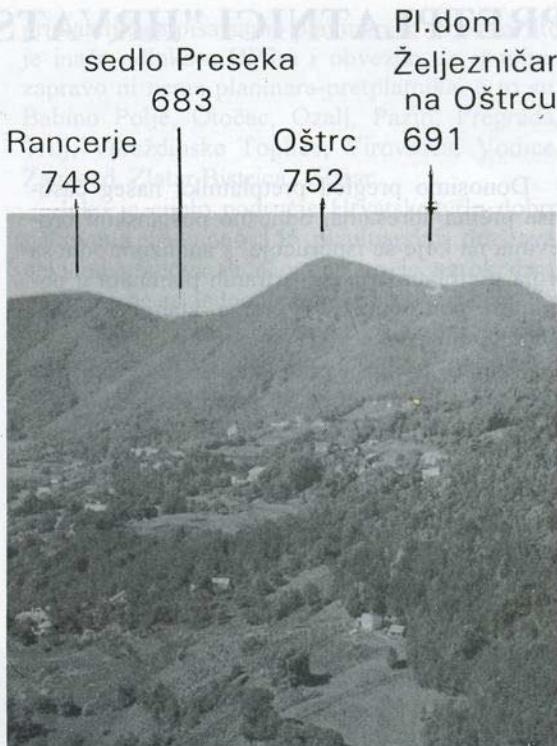
Odlučio sam se za trostruku provjeru: u katastru, u planinarskoj literaturi i na teretnu (kartu čitaj, seljaka pitaj!)

Zahvaljujući planinaru Draženu Lovrečeku iz Jaske, posjet katastru u Jastrebarskom bio je uspješan. U Osnovnoj državnoj karti 1:5000 uz vrh je upisan naziv: RAVNO CERJE. Prepostavljam da je iz tog naziva s vremenom nastalo Rancerje.

Dragutin Hirc i Nikola pl. Faller, ravnatelj opere u Zagrebu, obišli su Samoborsko gorje prije više od sto godina. U HP br. 8 iz 1898. u članku Okolo Oštrelja je opisano: "Planinarskim livadama, a opet jakim strmcem, dodu na planinsku ravan Rancerje, gdje ih je zaustavio vanredan vidik i krasna flora".

U Bukovju i Manjoj Vasi doznao sam od mještana da je Preseka mjesto gdje je greben uleknut, a lijevi travnati brijev naziva se Rancerje. Vrh nitko nije nazivao Preseka.

S ovim činjenicama upoznao sam članove HPD "Japetić" u tijeku priprema za izdavanje Iz-

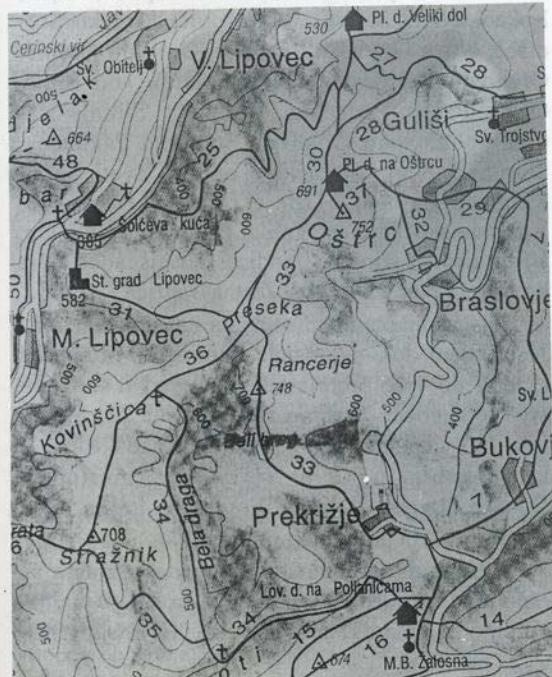

letničke panoramske karte Samoborskog gorja. Prihvatali su vraćanje starog naziva Rancerje. Vrh Rancerje i sedlo Preseka su uvršteni u taj zemljovid, a izmjenu su usvojili kod izrade planinarske karte Samoborskog gorja Zlatko Smerke, tvrtka "Marcon" i Željko Poljak u vodiču Hrvatske planine.

Staza preko Rancerja prolazi oko 50 m od vis. točke 748, a markaciju održava HPD "Željezničar" iz Zagreba. Na Rancerju trebalo bi postaviti ploču s natpisom vrha i po mogućnosti žig.

Na zaobljenom travnatom vrhu nema trigonometrijskog kamenog stupića. Od vrha se prema sjeveru proteže širok travnat greben iste nadmorske visine dugačak oko 200 m. U šumici na kraju grebena je jedva uočljivo uzvišenje. Projekcijem da je taj vrh za 1-3 m viši od vis. točke 748. Traži se geometar koji bi to dobrovoljno i stručno izmjerio. Možda je Rancerje za koji metar više!

Ovaj članak napisan je za one planinare koji su poznavali samo naziv Preseka, prepostavljajući da je upisani naziv Rancerje greška u zemljovidu. Vjerujem, da je to sada pojašnjeno.

PRETPLATNICI "HRVATSKOG PLANINARA"

DARKO BERLJAK, tajnik HPS

Donosimo pregled pretplatnika našeg časopisa prema adresama, odnosno poštanskim brojevima na koje se isporučuje, s analizom odnosa broja pretplatnika i registriranih planinara u pojedinim područjima, a prema stanju koncem 1999. godine.

Ukupni je broj pretplatnika 1225 (točnije 1195 koji plaćaju jer se 30 primjeraka šalje besplatno za razmjenu, u Sveučilišnu knjižnicu i sl.) Ako će svi uredno platiti pretplatu (to najčešće nije slučaj jer njih prosječno 200 to učini tek krajem godine nakon nekoliko opomena, a pedesetak ni nakon toga, te ih brišemo iz popisa), u 2000. godini skupit će se 119.500,00 kn prihoda za časopis. Kada se odbije PDV ostane 93.210,00 kn. Poštanski troškovi za 8 brojeva i dva dvobroja po sadašnjim cijenama iznose oko 33.000,00 kn, pa za papir i sve tiskarske usluge preostane samo 60.000,00 kn. Časopis se tiska u nakladi od 1350 primjeraka (za pričuvu u slučaju novih pretplata tijekom godine), tako da nakladnik mora, kako zna i umije, pojedinačni broj koji dobiva pretplatnik napraviti za samo 4 kn, a dvobroj za 6 kn. To je već nekoliko godina nemoguće bez sponzora, prodaje reklamnog prostora i sredstava koje Ured HPS-a mora osigurati iz drugih izvora, jer se stvarni troškovi časopisa kreću oko 130.000,00 kn godišnje.

Pregled pretplatnika po mjestima je sljedeći:

Zagreb 577	Osijek 17
Rijeka 35	Čakovec 16
Samobor 34	Zadar 15
Split 34	Koprivnica 14
Varaždin 26	Jatrebarsko 12
Karlovac 22	Bjelovar 11
Požega 21	Pleternica 11
Šibenik 19	Gospic 10

Devet pretplatnika imaju Križevci, Kutina, Našice, Sevete i Sisak,

Sedam pretplatnika: Dubrovnik i Ogulin.

Šest pretplatnika: Ivanec, Kaštel Sućurac, Makačarska i Pula.

Pet pretplatnika: Duga Resa, Mrkopalj, Senj i Umag.

Četiri pretplatnika: Belec, Belišće, Crikvenica, Daruvar, Delnice, Đakovo, Kaštel Kambelovac, Konjščina, Novi Marof, Opatija, Orahovica, Po-reč, Slavonski Brod, Zaprešić i Županja,

Tri pretplatnika: Đurđenovac, Feričanci, Ivanić Grad, Kastav, Kaštel Stari, Krapina, Omiš, Pakrac, Petrinja, Popovača, Sinj i Velika Gorica,

Dva pretplatnika: Brod Moravice, Budinščina, Donja Stubica, Jablanovac, Kašina, Labin, Lepoglava, Lovran, Mali Lošinj, Matulji, Oklaj, Ravana Gora, Siverić, Skrad, Sveta Nedjelja, Valpovo i Vrbovec.

Jedan pretplatnik: Babino Polje, Bibinje, Brdovec, Bregana, Brela, Bukovlje, Crni Lug, Čaglin, Čavle, Čepin, Desinić, Dobranec, Donji Miholjac, Drniš, Fužine, Glina, Glogovac, Hreljin, Hrvatski Leskovac, Hum na Sutli, Imotski, Jadrano, Jalžabet, Kalje, Kamanje, Kaštel Gomilica, Kijevo, Klana, Klanjac, Kloštar Ivanić, Korčula, Kraljevica, Krapinske Toplice, Lipik, Lukači, Mala Subotica, Metković, Mursko Središće, Nova Gradiška, Novalja, Omišalj, Orebić, Orehovica, Orosavje, Otočac, Otok kod Sinja, Ozalj, Pazin, Podstrana, Pregrada, Sibinj, Slatina, Solin, Stara Gradiška, Starigrad Paklenica, Starigrad Senj, Stubičke Toplice, Sveti Juraj, Strigova, Tribanj, Trilj, Trojanski Markovac, Varaždinske Toplice, Velika, Vidovec, Vinkovci, Virovitica, Vižinada, Vodice, Vratiščanec, Vrbovsko, Vrsar, Zagvozd, Zlatar Bistrica i Zlatar.

"Hrvatski planinar" ne čita se u Africi i na Antarktici, dok svi ostali kontinenti imaju od jednog do više pretplatnika. Pregled u inozemstvu je sljedeći: Bosna i Hercegovina 13, Slovenija 10, Njemačka 3, Mađarska, Kanada, Slovačka i Austrija po 2, a Nizozemska, Australija, Danska, Izrael, Poljska, Engleska, Italija, Švicarska i SAD po jednog pretplatnika.

Dva grada u Hrvatskoj bez konkurenčije su najbolji i za njih se može reći da imaju najnajčitanije planinare, bar što se tiče "Hrvatskog pla-

ninara". To je **Samobor** gdje je svaki peti registrani planinar ujedno i pretplatnik, te **Šibenik** gdje je to svaki šesti. Odlični su još Jastrebarsko i Pleternica sa svakim devetim, Karlovac i Požega sa svakim desetim, te Zadar i Bjelovar sa svakim jedanaestim planinarom pretplatnikom. U Zagrebu živi gotovo polovica svih pretplatnika, što nije čudno zbog njegove veličine, ali i omjer je prilično dobar, jer je u njemu svaki trinaesti registrirani planinar i pretplatnik našeg časopisa.

Analiza ostalih mjesta, koja imaju između dva i devet pretplatnika, najčešće daje isti rezultat: prosječno jedan pretplatnik na pedeset planinara, a one koje zanimaju točni odnosi mogu ih sami izračunati ako znaju broj registriranih planinara u svome mjestu stanovanja.

Vrlo slab omjer - oko 100 planinara po pretplatniku ima Krapina.

No, najslabija je situacija u mjestima s jednim pretplatnikom, jer je u dosta slučajeva jedini

primatelj časopisa samo planinarsko društvo, što je inače odlukom HPS-a i obvezno, te u njima zapravo ni nema planinara-preplatnika, a to su: Babino Polje, Otočac, Ozalj, Pazin, Pregrada, Trilj, Varaždinske Toplice, Virovitica, Vodice, Zagvozd, Zlatar Bistrica i Zlatar.

Iako je cijelo područje Hrvatske vrlo dobro pokriveno s ukupno 155 planinarskih društava, neki od gradova ih nemaju, što je uzrok da u njima nema ni jednog pretplatnika časopisa. To su: Zabok, Slunj, Đurđevac, Čazma, Prelog, Garešnica, Grubišno Polje, Trogir, Knin, Vukovar, Buje i Rovinj.

Svrha ovog pregleda nije upućivanje kritike, jer je pretplatnik na neki časopis dragovoljna odluka pojedinca, ali može se shvatiti kao poticaj da se iz pojedinih sredina jave novi pretplatnici.

ZADATAK PLANINARSKIM DRUŠTVIMA:
SVAKI DESETI ČLAN PRETPLATNIK!

PLANINARSTVO U TISKU

50 "VELEBITOVIH" GODINA

Planinarsko društvo Sveučilišta "Velebit" iz Zagreba proslavilo je 50. obljetnicu osnutka na zaista originalan način: svečanu sjednicu održalo je "na istom mjestu, istoga dana i u isto vrijeme" kada je održana i osnivačka skupština 27. siječnja 1950. godine - u Velikoj dvorani Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu. Dvorana od oko 400 mjeseta bila je puna starih "velebitaša", od kojih se neki nisu vidjeli nekoliko desetljeća, tako da su se morali ponovno upoznavati. No ono što će ostaviti trajni trag, to je tiskani zbornik pod gornjim naslovom. Na taj se način "Velebit" iskupio što od 1956. dosad nije uspio objaviti nešto slično, iako su to neka druga manja društva odavna uspjela. Valja reći da je ovaj zbornik "pun pogodak" jer su urednici (Borislav Aleraj i Jasmin Geršić Aleraj) uspjeli izbjegći zamku da prostor među koricama popune izvještajima s izleta kao što to neki rade u nestaćici boljih priloga. Iako knjiga sadrži potrebite povjesne priloge i statističke preglede, kroz sve se stranice osjeća onaj poznati velebitaški duh zajedništva i intelektualne razigranosti. Zato se zborniku može oprostiti skromna grafička oprema, slabiji papir i, zbog toga, lošija reprodukcija fotografija. Bibliografski podaci: 170 stranica, 20x14 cm, broširano, korice u boji, objavljeno u siječnju 2000., naklada 400.

(ŽP)

HPD "ŽELJEZNIČAR" 1950-2000

U nizu dosadašnjih "Željezničarovih" jubilarnih zbornika, ovaj je najreprezentativniji i grafički najuspjeliji. Na 158 stranica papira za umjetni tisk, formata 17x24 cm, objavljeno je preko 70 članaka, gotovo isto tolikog broja autora, grupiranih u: Rad sekcija i odsjeka, Akcije, sletovi, pohodi, Članci, eseji, pjesme, Domovinski rat, Statistika, Priznanja i Pola stoljeća Speleološkog odsjeka. Knjiga je bogato ilustrirana, a sadrži i mali album sa 14 slika u boji. Naklada je 500, uvez mekani, s naslovnicom u koloru koja predstavlja dom na Oštrenu. Glavni urednik je Zvonimir Brkašić, a odgovorni Damir Bajs. Knjiga je predstavljena na jubilarnoj svečanosti koja je okupila oko 500 (!) članova i gostiju, a završila ručkom, glazbom i plesom u Restoranu tvornice "Gredelj" 22. siječnja. Knjiga je vrijedan doprinos planinarskoj publicistici i na nju izdavač može biti ponosan. (ŽP)

PLANINARSKI ZBORNIK 1999.

Ovih je dana u Varaždinu objavljen prekrasan zbornik planinarskih članaka od 197 stranica (25x17 cm, tvrdi uvez, naslovica u koloru, papir za umjetni tisk, oko 200 fotografija). Sadrži 63 priloga, počevši

putopisa i povijesnih članaka do nekrologa i pjesama. "Pisci su dijelom već poznata imena, a dobrim dijelom i nova, što je i dobro, jer mladima treba dati omogućiti razvoj književnog talenta. Zbornik je zapravo djelo jednog čovjeka, koji je već pola stoljeća prisutan u našem planinarstvu raznovrsnim djelatnostima, kao predavač, pisac, organizator, vodič, animator i još mnogo toga. Ovaj put treba zahvaliti Tomislavu Jagačiću na trudu što je skupio tolik broj autora i sam uredio tu dopadljivu knjigu." Prethodne tri rečenice su pod navodnicama zato što su po prvi put objavljene prije više od dvije godine (HP 1997, 300) prigodom izlaska iz tiska

isto takva zbornika, pod uredništvom istoga čovjeka, pod istim naslovom, ali, dakako, s novim sadržajem. Čudno, ono što ne mogu čitava društva sa stotinu članova, može jedan jedini čovjek. U čemu je tajna? Dakle, tko želi čitati ugodno, zanimljivo i informativno planinarsko štivo, neka za svoju kućnu knjižnicu nabavi Jagačićevu knjigu (njegova adresa: 42000 Varaždin, Slavonska 19, tel. 042/320-279).

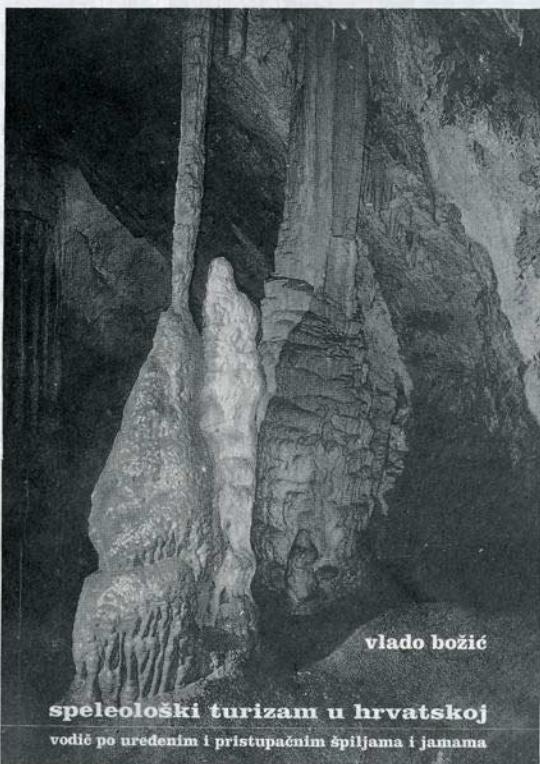
(ŽP)

SPELEOLOGIJA

"SPELEOLOŠKI TURIZAM U HRVATSKOJ"

Koncem 1999. izašla je iz tiska knjiga Vlade Božića pod gornjim naslovom, a s podnaslovom "Vodič po uredenim i pristupačnim špiljama i jamama".

speleološki turizam u hrvatskoj
vodič po uredenim i pristupačnim špiljama i jamama

Sadrži 164 stranice, više od 200 slika u boji, obilje geografskih skica i tlocrta, a tiskana je na papiru za umjetni tisak. Autor je poznati planinar i nekadašnji dugogodišnji predsjednik Komisije za speleologiju HPS, i, može se reći, da je to njegovo životno djelo. Osim vodiča, ova vrlo dopadljiva knjiga sadrži nekoliko vrijednih poglavlja kao što su Općenito o špiljama, Kratka povijest speleologije, Zaštita špilja i jama te popis najdubljih jama i najdužih špilja, speleološki adresar itd. Može se naručiti kod autora, tel. 01/3835-549 (cijena je 35 kuna plus poštarina). (ŽP)

ZADARSKI SPELEOLOZOJI U AKCIJI

Speleolozi zadarskog PD "Paklenica" nastavljaju dugogodišnju tradiciju PTD "Liburnija", a potom i PD "Paklenica". Oni su, pored mnogih ranijih akcija, od 14. do 16. siječnja sa sedam članova SO "Liburnija" i troje gostiju (neplaninara) u trodnevnoj akciji sišli u jamu "Mamet" nedaleko od zaseoka Jokić (Prosenjak na Velebitu). Četiri člana spustila su se na dubinu od 206 m. Sudjelovali su Ivica Milanja-Jolly, Davor Mihatov-Porto, Goran Ćuk, Šime Bekatigo, Tihana Bilić, Vesna Blažić i Željana Lemo. Akciju je izvela nova generacija mladih speleologa, pod veoma nepovoljnim vremenskim uvjetima. Prvu noć spavali su pod šatorima, ali su se zbog niske temperature i jake bure sljedeću noć preselili u obližnju napuštenu kuću.

(D. P.)

ZAŠTITA PRIRODE

VELEBITSKE EKO VIJESTI

Proglasenjem NP "Sjeverni Velebit", primjećena je povećana aktivnost šumarskih strojeva na području od Štirovače do Visočice. Nasrnulo se na isto tako zaštićeno područje Parka prirode između dva velebitska nacionalna parka, očito koristeći svojevrsni vakuum u primjeni kvalitetnijeg djelovanja i nadzora nadležnih regionalnih i državnih tijela. Intenzivna sjeća velebitskih šuma, uz usputno probijanje šumskih cesta, nanose Velebitu nove rane na područjima Begovače, Lubenovca, Velikog Alana, Štirovače, Klepine dulibe, Baških Oštarija, podnožju Ivića vrška i Sladovačkog brda, Ravnih draga iznad Starog Sela kod Brušana itd. Cesta od Štokić dulibe do Velikog Alana za sad se još ne radi.

Pomama je nastupila i pod okriljem naoko bezazlenih pojmoveva kao što su lovni turizam i lovno gospodarstvo, gdje raznorazni tajkunčići, lokalni moćnici i strana gospoda, uz neiskorjenjive domicilne krivolovce, tamane ono malo preostale zverjadi i ostalog životinjskog svijeta Velebita (naznake o ilegalnom odstreljivanju medvjeda kod Panasa i Jelove ruje od strane Talijana). U svojoj biološkoj raznolikosti, Velebit je siromašniji i za bijelu crkavicu (izumrla 1985.), sve su rjedi paklenički supovi (od 1996. su zamijećena prazna gniazdišta), kradu se pjegave crvenkapice i špiljske endemske pijavice (nekontrolirana naježda stranih "turista"), javno se bere degenija (Dabarski slučaj) itd.

Na Tulovim gredama zjapi kamenolom. Pojavila se i moćna vojna (?) mehanizacija, rujući cesturinu prema Velikom Rujnu. Tobože, da se Starigradima olakša tradicionalno hodočašće Gospi od Rujna. Moguće je da se priprema nova trasa off road utrke "Hrvatskim bespućima". Ili je posrijedi uvod u velovima tajni obavijene gradnje kojekavkih kućica za odmor (čitaj: neprimjereni i nelegalni gradevinski zahvati s naznakama profitabilne eksplatacije u zakonski zaštićenom području države Hrvatske). Prisjetimo se, i termoelektrana na ugljen predstavljala je pokušaj neprimjerene gradnje u zakonski zaštićenom području Velebita (ili: svaka sila za vremena).

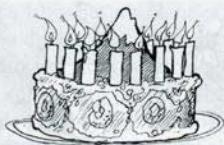
Velebitske mine su posebna priča. Čekaju one ukopane, a nitko od vlasti ih ne dira, dok se ne oglase, kao onomad na Jelovačkim vratima i Panasu, odnijevši dva života. Do daljnjega se čuvajmo zato grebenskog dijela

Južnog Velebita od Jelove ruje do Tulovih greda, uključivo i neispitanih ličkih obronaka Velebita od Rizvanuše do Zrmanje. Osim podmuklo-eksplozivnog, na velebitskom prostoru se može naći i svakojakog ostalog smeća i otpadišta, poteklog od bahatih izletnika i lovaca (posvuda po stazama), drvocidnih šumara (naročito na Štirovači i kod Baških Oštarija), (ne)-planinara (kod Zavižana i po stazama), needuciranog lokalnog stanovništva (neuređena odlagališta kod Krasnog, Oltara, iznad Karlobaga, Starigrada itd.). Kao posebno morbidne slučajeve treba istaknuti: sustavno bacanje smeća u jamu kod Dokiza iznad Starigrada i hranište koza na smetištu iznad Karlobaga.

Unakažen je drevni "Pisani kamen" na Begovači. Primjećeno je i odronjavanje Premužićeve staze uslijed sve popularnijih "mountain bike" i "moto cross" izazova velebitske divljine. Kao da nam nije dovoljna nametnuta "off-auto-rally-road" lakrdija, znana kao "Hrvatska bespuća". A Velebit nažalost i jest pust. Opustjela su blagom nekoć bogata Mliništa, zarastao je Skorpovac, urušene su kuće na Dabrima, ne kosi se više sijeno na Sadikovcu, ne piće se već odavno voda na Ruji, nema Antanovih povika sa Javorovca, ne obrađuju se poljana na Rastovcima, blijedi čak i sjećanje na odavno nestalu crkvu Sv. Marka u Šugarju, neće biti novih mirila kod Ljubotića, nema više ovjeđeg sira i varenike na Oglavinovcu, ne okreće se mlinska kola u Paklenici... Velebit ostaje bez svojih gorštaka, zaboravlja se tradicija, ne njeguju se običaji. To je ona najveća velebitska tragedija - kad planina postane nijema i pusta, ne imavši kome pričati priče.

Edo Hadžiselimović

OBLJETNICE

SEDAM DESETLJEĆA PLANINARSTVA U LIVNU

Žitelji livanjskog kraja oduvijek su životom i radom povezani s prirodom. Livanjski prostor ispunjen raznolikostima prirodnih ljepota i omeđen lijepim i privlačnim planinama Tušnicom, Kamešnicom, Troglavom, Šatorom i Cincarom, vrlo je davno pobudio zanimanje za organizirano planinarstvo. Daleke 1929. godine dr. Joža Tudor izvješćuje HPD u Zagrebu o namjeri osnivanja planinarske podružnice u Livnu. Zauzimanjem prof. Rajka Radovića i Matka Kaića namjera je oživljena. Dana 23. travnja 1929. utemeljena je HPD-ova podružnica "Cincar". Prvim predsjednikom bio je Zvonko Lopata.

Društvo je mnogostrukim vezama bilo upućeno na planinarske udruge u Hrvatskoj, osobito u Dalmaciji. Od hrvatskih planinara dolazila je svesrdna pomoć, pogotovo od "Mosora" iz Splita, koji je 1936. u podnožju Cincara, kod Begova vrela, u zgradili stolarske stanice (iz 1900. godine), uređio planinarsko sklonište. U toj zidanici planinari su dobili sobu, kuhinju i spavanačicu. Zgrada je bila vlasništvo banske uprave, za ustupanje i uređenje prostorija bio je zaslužan upravitelj stanice Baljić. Za vrijeme Drugog svjetskog rata zgrada je sravnjena sa zemljom, a društvo prestalo postojati.

Nakon rata tek je 1982. godine društvo obnovljeno. Javnost je u duhu propalog poretka lažno oba-

Jagatičevu knjigu (adresa: 42000 Varaždin, Slavonska 19, tel. 042/320-279).

AKTUELNE EKO VESTI

vještena da je društvo osnovano, a ne istinito, da je obnovljeno. Obnoviteljskoj skupštini nazočili su predstavnici iz Sarajeva, Bugojna, Splita i Sinja. Za predsjednika je izabran Branko Jozić. Nastavljena je plodna suradnja s planinarskim društvima iz Hrvatske i BiH i u suradnji s drugim društvima izvedeno je nekoliko važnih pothvata. Istdobro je plaćan danak nezaobilaznoj politizaciji: posjećivanja Titove pećine u Drvaru, prihodi u čast Dana borca i drugi slični nastupi.

Izbjeganjem Domovinskog rata Društvo se raspada te gubi članove, imovinu i prostorije.

Nakon njegova prestanka ponovno dugo vremena traje prekid, ali nekoliko bivših članova i ljubitelja planinarstva njeguju veze i suradnju s planinarskim društvima iz Hrvatske, poglavito iz Dalmacije, a kasnije i s društvima iz Herceg-Bosne. Često gostuju u drugim mjestima, a redovito su domaćini u Livnu gostujućim planinarskim skupinama.

Najzad, 31. ožujka 1998. održava se obnoviteljska skupština. Bez uzvanika, skromno, kako je i primjeren planinarskoj čeljadi. Predsjednikom Društva, po drugi put obnovljenoga u svojoj dugoj povijesti, postaje Ivo Čeko, veoma zaslužan za neprekidno održavanje veza s drugim planinarskim društvima.

Zahvaljujući razumijevanju ravnatelja Gimnazije g. Vinka Duvnjaka, Društvo se smjestilo u prizemlju gim-

Uspon na Cincar 9. rujna 1999.
u društvu s članovima HPD
Zagreb-Matica

naziske zgrade, a novačnom potporom općinskih društvenih, političkih i gospodarstvenih čimbenika omogućeno mu je da nakon sedamdeset godina počne iz početka. Nema vlastitog planinarskog objekta niti vlastitih prostorija. Novčana oskudica također je otežavajuća okolnost i zbog toga je proslava sedamdesete obljetnice odgođena za neko bolje, buduće vrijeme, možda kad u livanjskom kraju bude upriličen Dan planinara Herceg-Bosne.

Ipak, livanjskom planinarstvu predstoji lijepa budućnost. Kod mladeži raste zanimanje za planinarstvo.

TRIDESET GODINA "VIHORA"

Svečanom skupštinom 19. studenoga proslavljena je 30. obljetnica osnutka PD "Vihor" u Zagrebu. Tom smo se prigodom prisjetili uspjeha u proteklom razdoblju počev od entuzijasta koji su 23. 9. 1969. osnovali novo društvo i u mlađenackom zanosu nadjenuli mu ime "Vihor" s likom orla kao zaštitnim znakom. Zahvaljujući ovoj početnoj ambiciji stvarno je uslijedilo 10 godina izuzetnih uspjeha. Formirana je i podružnica članova na radu u Švicarskoj "Vihor - Schweiz" te je, što zasebno što zajedno, održan niz atraktivnih velikih godišnjih izleta: Ararat 1970, Mont Blanc 1971, Kilimandžaro i Matterhorn 1972. Velebit-uzdužni zimski prolaz od Vratnika do Zrmanje i uspon na Mulhacen, najviši vrh u Španjolskoj 1973, otvaranje "Vihoraškog puta" od Bijelih do Samarskih stijena te uspon na Dom, najviši vrh Švicarske, 1974, uspon na Berninu, Zugspitze i Grossglockner te zimski uspon Bambergovim putem na Triglav 1976, trasiranje Kapelskog planinarskog puta i uspon na Morgenhorn i Weisshorn 1977, uređenje Kapelskog planinarskog puta (KPP) 1978, uspon na Latemarspitze, Marmo-

Postoji dobra volja da se u podnožju Cincara, na Begevcu, sagradi planinarska kuća. Prošlogodišnje ute-meljenje PD "Orlova stina" u Tomislavgradu vjerojatno će ubrzati najavljenje osnivanje društava u Kupresu, Glamoču, Grahovu i Drvaru. Kad se to ostvari, povećat će se život planinarskog djelovanja u Hercegbosanskoj županiji.

Vrijeme koje dohodi bit će sigurno okrunjeno lijepim i ugodnim druženjima društava iz Hrvatske i Herceg-Bosne.

Pero Lučić, Livno

ladu, Schwarzhorn 1979. godine.

Zalaganjem Želimira Kanture, izuzetnog ljubitelja planina ali i društvenog animatora, dobivene su i uređene društvene prostorije u Basaričekovoj ul. 8, te pokrenuto trasiranje najprije spojnog puta s Bijelih do Samarskih stijena a potom, u zajednici s HPD "Kapela", i KPP-a od Mrkoljpa do Klenovice na moru, koji je svečano otvoren za 10. godišnjicu Društva 1979. godine. Od samog početka velika je važnost posvećivanja i natjecanjima u orientaciji. Odmjeravanje i dokazivanje snage Društva na tom je polju bilo vrlo uspješno i to kako u postignutim rezultatima tako i u organizaciji takmičenja, privlačenju i odgajanju novih članova.

U drugom desetljeću nastavlja se intenzivan rad na orientacijskom trčanju kao specijaliziranoj djelatnosti, za koju je 1985. god. formirana posebna sekcija. Organiziraju se škole i tečajevi a članovi na natjecanjima redovito postižu najbolje rezultate.

Posebna pažnja posvećuje se i stručnom osposobljavanju vodiča za društvene i visokogorske izlete.

1969-1999

Spomen-spis u povodu 30. obljetnice

Pod takvim vodstvom organizirani su godišnji izleti na Solunsku glavu, Pelister i Prokletije 1980., Bobovac, Vranicu, Čvrsnicu, Čabulju i splavarjanje Tarom 1981., Rotwandspitze 1982., Zelengoru, Maglić Šar-planinu 1983., Cincar, Šator, Troglav 1984., zimski prolaz Kapelskim putem i južni Velebit 1985., Sutjeska, Bioč 1986., Treskavica, Bjelašnica 1987., Vlašić, Durmitor, Prokletije 1988., srednji Velebit 1989. itd.

U proljeće 1979. osnovana je i posebna Omladinska sekcija koja se sa svojih 40-ak članova, uz bogat program izleta, uključuje zdušno i u sve zajedničke radne akcije na uređenju KPP-a i izgradnji skloništa na Bjelolasici, pod Kolovratskim stijenama i kuće na Viništu. Od 1981. do 1990. bila je vrlo aktivna i sekcija za turno skijanje. Od 1985. odnosno 1986. do 1990. rade i planinarske sekcije Vihora u Službi društvenog knjigovodstva i Tvornici parnih kotlova.

Jezgra društva pod vodstvom Želimira Kanture i Miše Dlouhyja u ovom razdoblju gotovo je neprekidno angažirana oko proširivanja KPP-a i izgradnje spomenutih skloništa a na kraju, nakon tragične smrti bake Anke Komadine, i njezine kuće na Viništu gdje se nalazi predzadnja kontrolna točka KPP-a.

Od 1989. bilježi se velik napredak u orijentacijskom trčanju, kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom pogledu, zahvaljujući izuzetnom zalaganju Željka Gobeca koji postaje pročelnik Komisije za orijentaciju HPS. U srpnju 1989. naši natjecatelji nastupaju prvi put u dresovima s hrvatskim grbom. U listopadu 1991., za domovinskog rata, formirana je satnija "Gorski zdrug" pod vodstvom Ž. Gobeca, u koju su se dobrovoljno uključili gotovo svi koji se bave orijentacijskim trčanjem, među njima dvadesetak članova "Vihora". Na natjecanjima koja su se održavala i tijekom rata pa sve do danas, članovi "Vihora" stalno su u vrhu hrvatskog orijentacijskog trčanja.

Ostali dio Društva, unatoč gašenju pojedinih sekcija, nastavlja s planinarskim aktivnostima. Iako u skromnijim uvjetima, od 200 članova čak ih je 50 redovno na sastancima i nedjeljnim izletima sada novimenovane "Sekcije društvenih izleta". Primjereno u napredovanom uzrastu, popularni su postali svakomjesečni "autobusni" izleti. Redovito su rasprodani

Proslava 20. obljetnice KPP-a
na Viništu 3. listopada 1999.
S lijeva: Vladimir Sor, Janko Jurković,
Zdravko Ceraj, Zoran Gomzi, Milan
Draginić, Josip Majnarić i Milovan Dlouhy

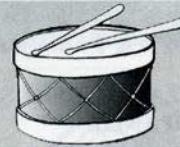
su kvalitetno organizirani, uz suradnju lokalnih planinarskih društava, i s obilaskom kako planinarskih tako i kulturnopovijesnih znamenitosti. Već su tako tradicionalni postali: maškarada u veljači, obilazak otočkih i dalmatinskih planina u svibnju, Kamniških Alpa u lipnju, Velebita u srpnju, Julijskih Alpa u rujnu, istarskih planina u listopadu, Martinje u studenom te izlet u Zagorje sa završnim plesom u dvorcu Bežanec u prosincu. I nadalje u zajednici s HPD "Kapela" održavamo KPP, čija je 20. godišnjica otvorena proslavljena u listopadu na Viništu, u druženju s mnogobrojnim priateljima iz drugih društava. Povodom jubileja, na skupštini održanoj 19. studenoga 1999. "Vihor" je od HPS i PSZ primio plakete za dosadašnji uspješan rad, a mnogi članovi vrijedna priznanja.

Predsjedništvo Društva dodijelilo je priznanja većem broju svojih članova kao i zaslужnim suradnicima iz drugih društava. Na kraju skupštine izabrano je novo predsjedništvo koje će s novim poletom povesti Društvo u novi milenij.

Godine 1969, u povodu 10. godišnjice "Vihora", izašao je "Vihoraški broj" našega časopisa (broj 10) u obliku priloga od 32 stranice. Autori su bili Željko Kašpar, Željko Gobec, Miro Ivanišević, Ivica Mesić, Želimir Kantura, Nikola Aleksić i Zoran Gomzi.

Janko Jurković, Zagreb

VIJESTI

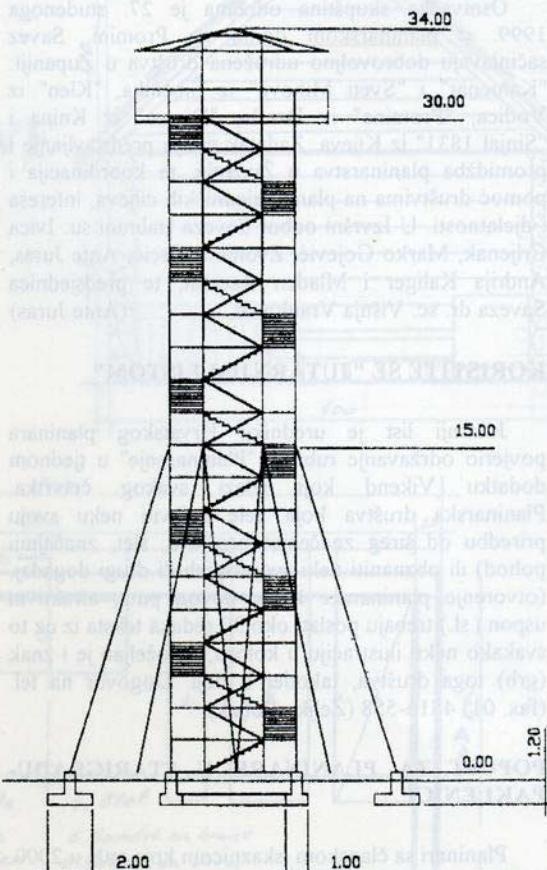
NOVA PIRAMIDA NA HUNJKI BIT ĆE NAJVŠA U HRVATSKOJ

Na poticaj predsjednika HPD Zanatlja u Zagrebu, Vladimira Majnarića, planira se u blizini Hunjke, na visinskoj točki 896 m, podizanje nove planinarske piramide. Nositelj će biti HPD i Zanatlja, a projektant Z. Francišković. Službeni naziv tornja bit će Vidikovac i protupožarna osmatračnica. Kao što se iz proloženog nacrta mjerila 1:200 vidi, bit će to visinom od 34 metra najviša piramida u Hrvatskoj. Gradnja bi trebala započeti na proljeće, a popunit će prazninu nastalu time što je vidikovac na TV tornju nepristupačan planinarima. (ŽP)

SVI NA JUBILARNI IZLET "TRAGOM PRVOG HPD-OVOG IZLETA"

Oštac i Plešivica, u nedjelju 21. svibnja 2000.

U povodu 125. obljetnice prvog izleta hrvatskog planinskog društva, a kao završnica proslave 125. obljetnice osnutka HPD-a, organizira se tradicionalni uspon na Oštac i Plešivicu u Samoborskom gorju. Kao i prilikom prošlih jubilarnih izleta, koji su se u pravilu održavali svakih deset godina, organizatori će biti PD "Japetić" iz Samobora i Hrvatski planinarski savez. Predlaže se svim društvima i svim planinarima u Hrvatskoj da taj dan ubilježe u kalendar svojih ovo-godišnjih akcija. Potankosti i program u idućim brojevima.

Sudionici osnivačke skupštine i članovi Izvršnog odbora Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije pred domom na Promini

OSNOVAN PLANINARSKI SAVEZ ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Osnivačka skupština održana je 27. studenoga 1999. u planinarskom domu na Promini. Savez sačinjavaju dobrovoljno udružena društva u Županiji: "Kamenar" i "Sveti Mihovil" iz Šibenika, "Klen" iz Vodica, "Promina" iz Drniša, "Dinara" iz Knina i "Sinjal 1831" iz Kijeva. Zadatak mu je predstavljanje i promidžba planinarstva u Županiji, te koordinacija i pomoć društvima na planu zajedničkih ciljeva, interesa i djelatnosti. U Izvršni odbor Saveza izabrani su: Ivica Crljenak, Marko Gojević, Zvonimir Grcić, Ante Juras, Andrija Kaliger i Mladen Racetin, te predsjednica Saveza dr. sc. Višnja Vranković. (Ante Juras)

KORISTITE SE "JUTARNJIM LISTOM"

Jutarnji list je uredniku Hrvatskog planinara povjerio održavanje rubrike "Planinarenje" u tjednom dodatku Vikend koji izlazi svakog četvrtka. Planinarska društva koja žele najaviti neku svoju priredbu od šireg značenja (proslavu, slet, značajniji pohod) ili obznaniti neki svoj uspjeh ili drugi dogadjaj, (otvorene planinarske kuće, novog puta, atraktivni usponi i sl.) trebaju poslati oko 30 redaka teksta iz uz to svakako neku ilustraciju u koloru, a poželjan je i znak (grb) toga društva, također u boji. Dogovor na tel. (fax. 01) 4816-558 (Željko Poljak).

POPUST ZA PLANINARE U STARIGRADU-PAKLENICI

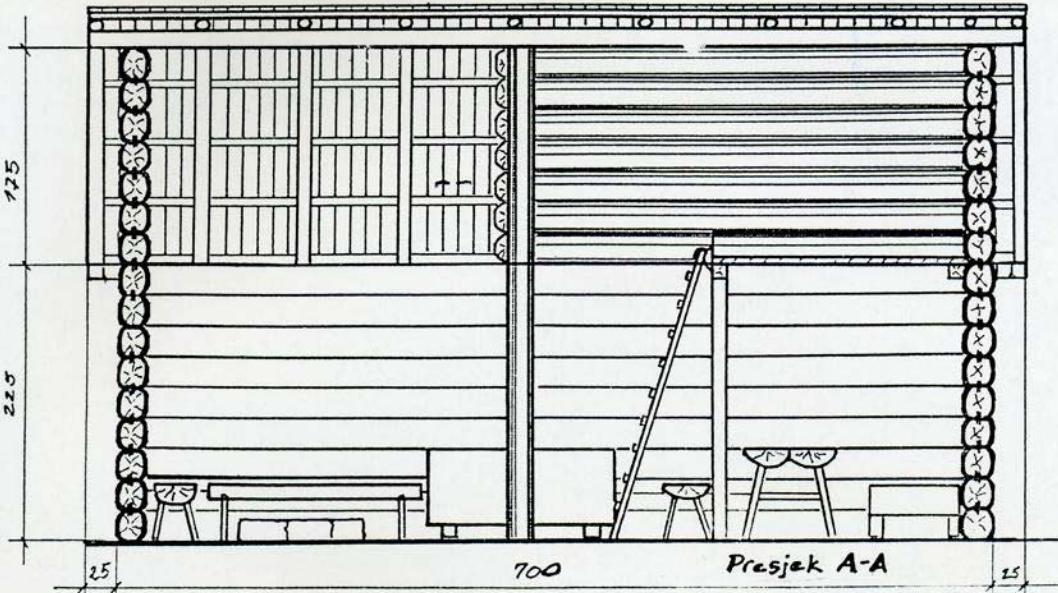
Planinari sa članskom iskaznicom koja važi u 2000. godini imaju 10% popusta u kampu "Katić", Starigrad-Paklenica (tel. 023/369-306). Taj auto-kamp se nalazi

u središtu mesta, oko 50 m od mora, nedaleko od ulaza u NP "Paklenica". Osim prostora za kampiranje, raspolaže s apartmanima za 23 osobe, kuhinjom, sanitarijama, topлом vodom, tuševima, roštiljem i marketom s diskontnim cijenama. Cijene bez popusta: 10,50 kn po osobi (u 7. i 8. mjesecu 14 kn), po šatoru i po automobilu, 7 kn za djecu.

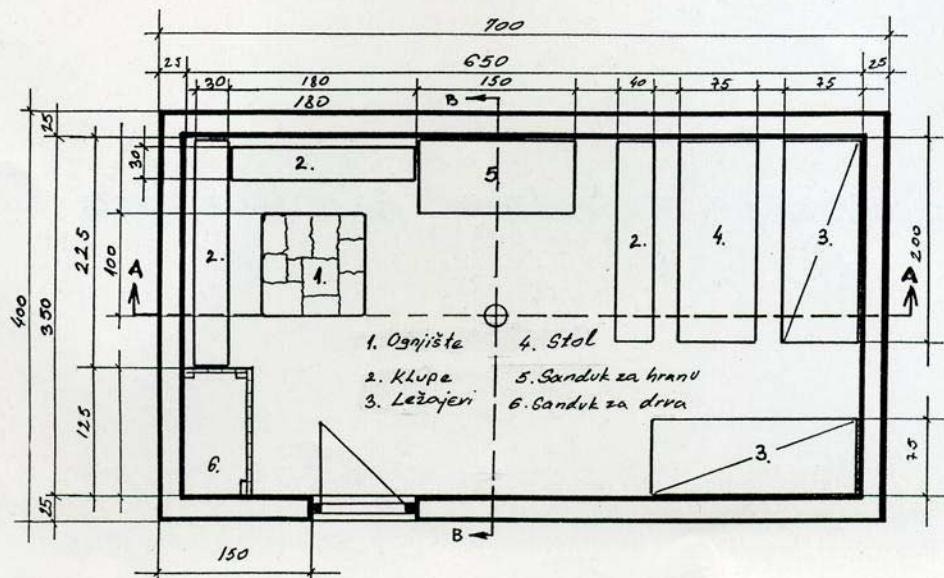
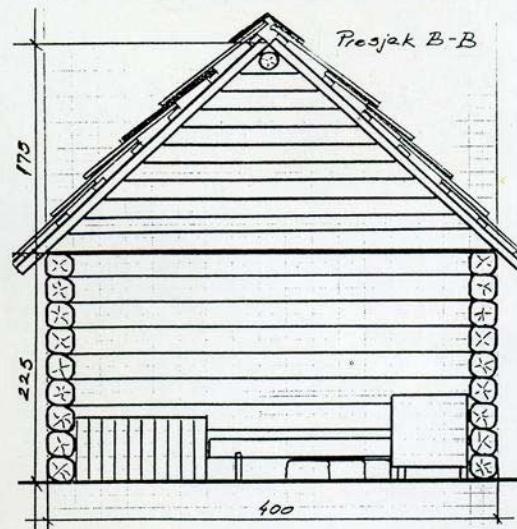
PRODAJEM SKIJE

Rabljene skije Head Racing, vezovi Marker M35, 195 cm, za 200 kn. Pitati na tel. urednika 01/4816-558.

KAKO OBNOVITI STOČARSKE STANOVE NA VELEBITU

Uz članak na str. 47

Kilimanjaro

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd* **CHROMOS**

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

Printing Ink Factory Samobor - Croatia